

BIBLIOTHECA
PW
SP
KAZAN

115

M

Pierwsze ćwiczenia do nauki poprawnego pisania

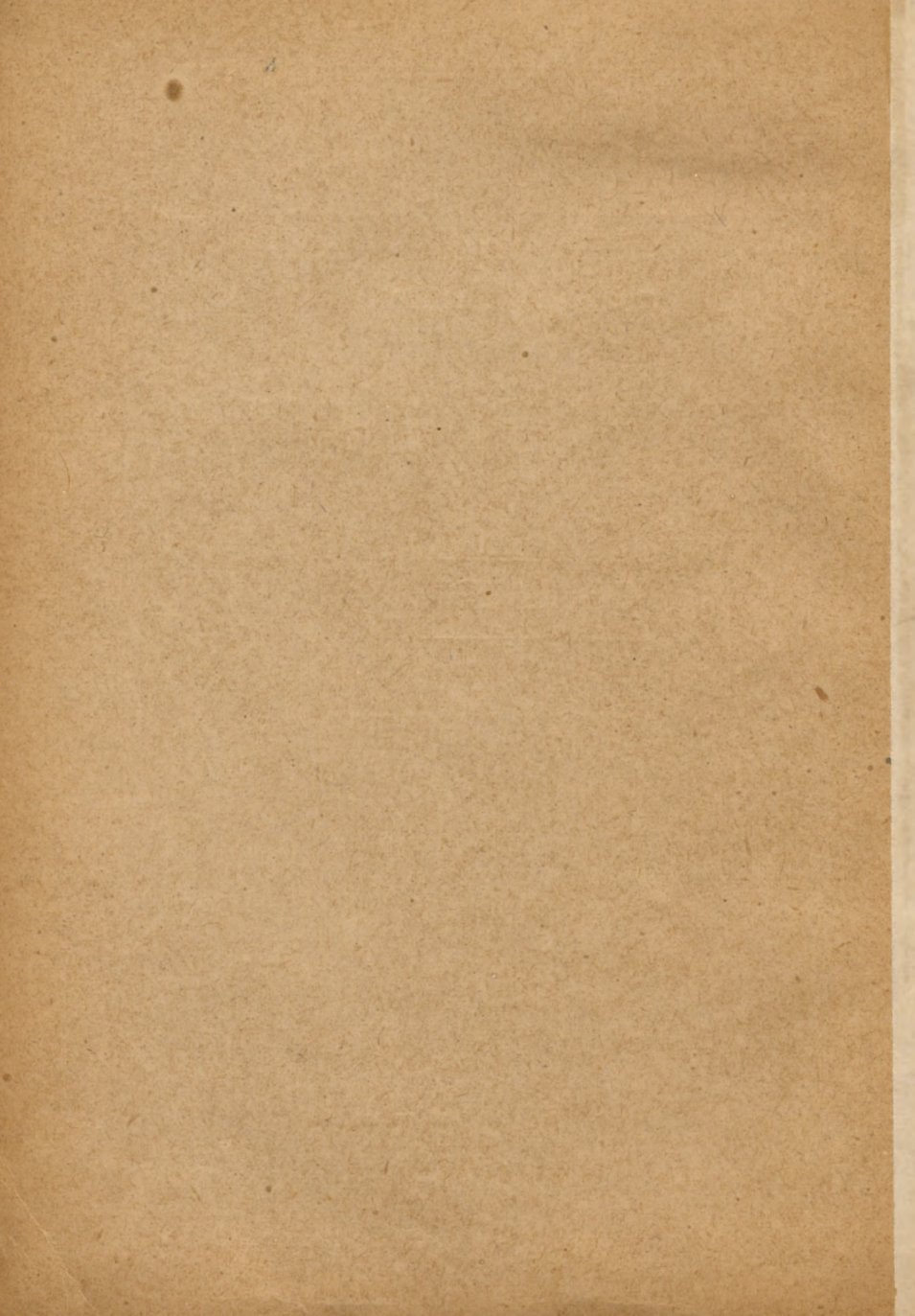
Stopień II^{gi}

WYDANIE DZIEWIĄTE NIEZMIENIONE

NAKLAD GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA ===== LUBLIN ===== ŁÓDŹ
KRAKÓW ===== G. GEBETHNER I SPÓŁKA
W POZNANIU — KSIĘGARNIA M. NIEMIERKIEWICZA
W NEW-YORKU — POLISH BOOK IMPORTING CO.

Cena 50 fen.

C. BOGUĆKA, C. NIEWIADOMSKA, J. WAPNŃKOWNA.

Pierwsze ćwiczenia do nauki poprawnego pisania

Stopień II^{gi}

WYDANIE DZIEWIĄTE NIEZMIENIONE

NAKŁAD GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA — LUBLIN — ŁÓDŹ
KRAKÓW — O. GEBETHNER I SPÓŁKA
W POZNANIU — KSIĘGARNIA M. NIEMIERSKIEWICZA
W NEW-YORKU — POLISH BOOK IMPORTING CO

35,464

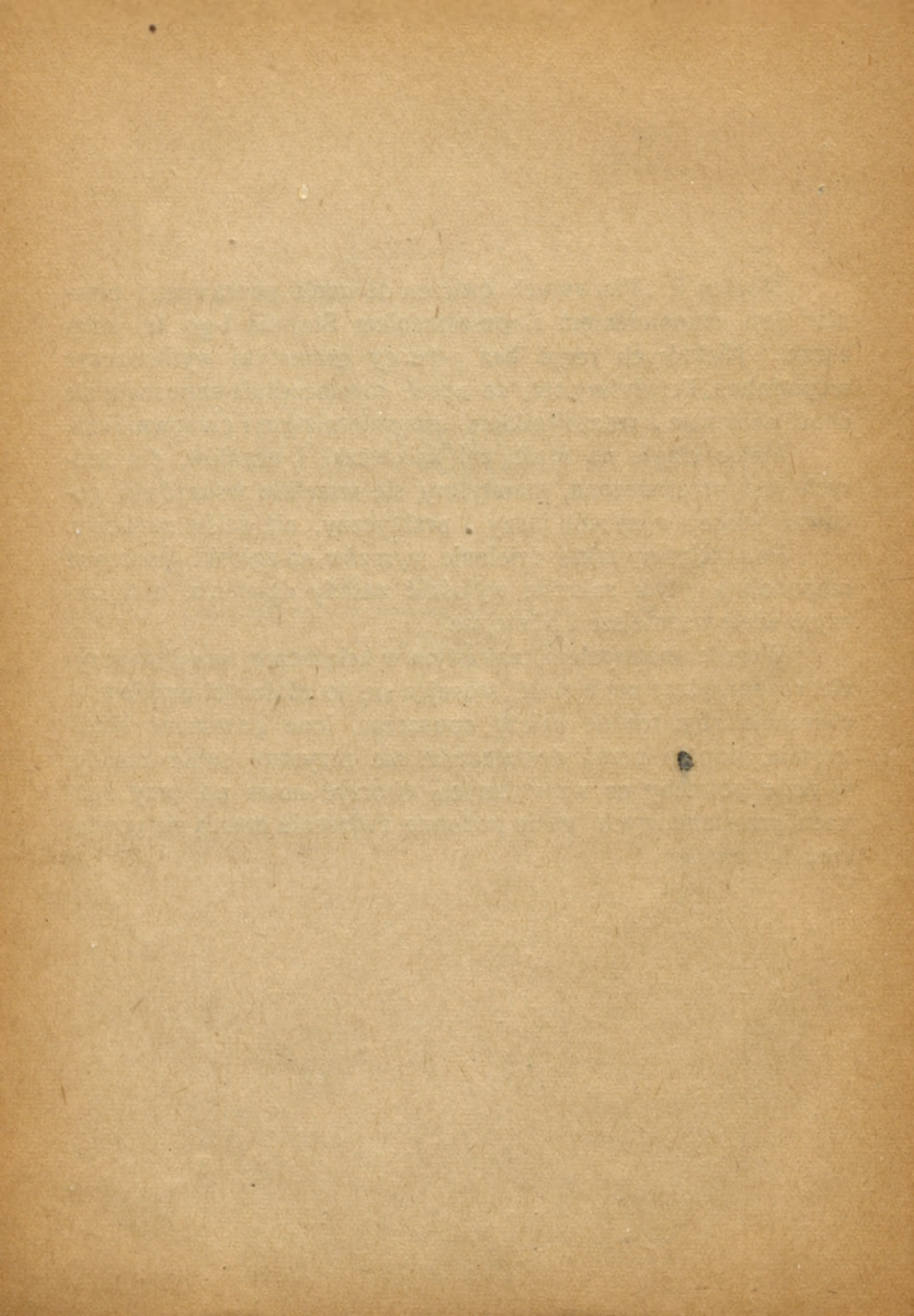
Drukowano za pozwoleniem Cenzury Niemieckiej
z dnia 22 marca 1916 r.

Stopień II „Pierwszych ćwiczeń do nauki poprawnego pisania“ jest uzupełnieniem i rozszerzeniem Stopnia I-go tej książeczki. Niektórych reguł bez pomocy gramatyki wytłumaczyć niepodobna, liczyliśmy też, że uczeń równocześnie zapoznaje się choć pobieżnie z rzeczownikiem, przymiotnikiem i czasownikiem.

Mając ciągle na myśli cel książeczki i uczniów, dla których jest przeznaczona, starałyśmy się wszelkie wskazówki podawać więcej w sposób jasny i praktyczny, niż ściśle naukowy.

Pominęłyśmy także dzielenie wyrazów na zgłoski, ponieważ niepodobna w tym zakresie wyjaśnić zasady dzielenia, a są rzeczy o wiele ważniejsze i pilniejsze.

Wogóle materiałem, zawartym w książeczce, musi nauczyciel rozporządzać umiejętnie, stosując się do zdolności uczniów:— ćwiczenia zbyt trudne należy opuszczać, inne powtarzać kilkakrotnie, dopóki uczeń dostatecznie nie przyswoi sobie zasady; w razie potrzeby na wzór danych, tworzyć nowe np. przy znakach przestankowych, gdzie podobne ćwiczenia muszą się powtarzać dla wprawy.

Przypomnienie i powtórzenie.

Kiedy pisać litery: b—p, d—t, g—k, w—f, s—z, ż—sz,
ź—ś, dz—c, dź—ć.

B, d, g, w, z, ż, ź, dź — wymawiamy często na końcu wyrazu lub przed inną spółgłoską, jak p, t, k, f, s, sz, ś, c, ć,—więc żeby rozpoznać, jaką literę pisać należy, trzeba tak zmienić wyraz, aby ją słyszeć było wyraźnie.

1. Następujące wyrazy zmień w ten sposób, aby wyraźnie słyszeć było, dlaczego się pisze **b** albo **p**.

Gołąb	—	gołębie	Garb	—
Sapka	—	on sapie	Śrubka	—
Grób	—		Szopka	—
Drób	—		Kropka	—
Sierp	—		Kiep	—
Chrypka	—		Sklep	—

2. W następujących wyrazach zamiast + napisz **b** lub **p**.

Plak ma dziś+. Wielki skar+. Babula w cze+-
ku. Czerwone ja+lko. Stłuczona szy+ka. Wysoki czo+.
A to kie+! Zwijam jedwa+. Osku+ gęś. Wyko+ rów.
Smaczny chle+. Ku+ka siana

3. Następujące wyrazy zmień w ten sposób, aby wyraźnie słychać było, dlaczego pisze się **d** lub **t**.

<i>Kłódka</i>	—	<i>klódeczka</i>	<i>Składka</i>	—
<i>Łatka</i>	—	<i>łatam</i>	<i>Kładka</i>	—
<i>Wódka</i>	—		<i>Salatka</i>	—
<i>Klatka</i>	—		<i>Miód</i>	—
<i>Sąsiadka</i>	—		<i>Gad</i>	—
<i>Lopatka</i>	—		<i>Jad</i>	—

4. W następujących wyrazach zamiast **+** napisz **d** lub **t**.

Okła+ka na książce. Bra+ki ładne kwia+ki. Piękny sa+. Lubię la+. Śla+ zająca. Skła+ka na biednego dzia+ka. Szukam mło+ka. Rozerwałem sia+kę. Dokucza mi chló+ i gló+. Czysła kar+ka. Złamał się ló+. Kre+ryje ziemię. Sło+ki mió+. Ko+ wlaźł na pło+. Pelza ga+. Pada gra+.

5. Następujące wyrazy zmień tak, aby wyraźnie słychać było, dlaczego pisze się **g** lub **k**.

<i>Drag</i>	—	<i>dragi</i>	<i>Targ</i>	—
<i>Druk</i>	—	<i>drukowany</i>	<i>Jarmark</i>	—
<i>Bqk</i>	—		<i>Śnieg</i>	—
<i>Pług</i>	—		<i>Bóg</i>	—
<i>Wróg</i>	—		<i>Dług</i>	—
<i>Sęk</i>	—		<i>Sok</i>	—

6. W następujących wyrazach zamiast **+** napisz **g** lub **k**.

Kwitnie gló+. Słychać stu+. Ślci słó+ siana. Wyso ki pró+. Czarny bru+. Złamany ró+. Duży wasq+.

ułożyli piękny bró+ zboża. Na ulicy nierówny bru+. Rós-
nie bu+. Ile pła+ ma nó+?

7. Następujące wyrazy zmień tak, aby wyraźnie słychać
było, dlaczego, pisze się **z** lub **s**.

Mróz	—	nrozu	Gaz	—
Pas	—	pasy	Las	—
Wózki	—		Powróż	—
Obrazki	—		Głaz	—
Wiązka	—		Guz	—
Czas	—		Kwas	—

8. W następujących wyrazach zamiast + napisz **z** lub **s**.

Ko+ śpiewa. Wó+ jedzie. Be+ kwitnie. Ułożyli sto+
gałęzi. Z komina sypie się gru+. Długa de+ka. Nowa
blu+ka. Jemy klu+ki. Stara zapa+ka. Pończochy podwią-
zują podwią+ką. Gała+ka.

9. Następujące wyrazy zmień tak, aby wyraźnie słychać
było, dlaczego pisze się **w** lub **f**.

Stalówka	—	stalowy	Krawcowa	—
Traf	—	trafił	Konewka	—
Słowo	—		Krew	—
Rękaw	—		Władysław	—
Mrówka	—		Stefka	—
Szafka	—		Podkówka	—

10. W następujących wyrazach zamiast + napisz **w** lub **f**.

Zielona tra+ka. Ładna zaba+ka. Smaczna śli+ka.
Rozdarty ka+tan. Słyszę śpie+. Siedzę na ła+ce. Podali

*pole+kę. To jest telegra+. Sieję marcho+. Straszny gnie+,
E+ka wpadła w ró+. Ste+ku!*

W wyrazach polskich *f* pisze się bardzo rzadko.

- 11. Przepisz następujące wyrazy i podkreśl w nich *w*,
które wymawia się jak *f*.**

*Kwiat, kwiaty, kwiatki, kwitnie. Chwała, chwałę, po-
chwala, pochwalony. Chwast. Świat, światło, świeci, świat.
Święty, święto. Szewc, szwaczka. Świnia. Swoj, swoja. Twój,
twoja. Twórca, tworzy. Kwoka. Kwas. Modlitwa. Bitwa.
Cwałem. Chwiać się. Kwakać.*

- 12. Napisz zdania, w których będą wyrazy:**

*Świat. Kwiat. Chwali. Twój. Święty. Kwoka. Kwitnie.
Swoje. Światło. Kwaśny. Bitwa.*

- 13. Następujące wyrazy zmień tak, aby wyraźnie słysząc
było, dlaczego pisze się *ż* albo *sz*.**

<i>Kosz</i>	—	<i>kosze</i>	<i>Stróż</i>	—
<i>Mąż</i>	—	<i>mężo</i>	<i>Grosz</i>	—
<i>Wąż</i>	—		<i>Młodzieź</i>	—
<i>Jeź</i>	—		<i>Odzież</i>	—
<i>Mysz</i>	—		<i>Podróż</i>	—
<i>Straż</i>	—		<i>Pałasz</i>	—

- 14. W następujących wyrazach zamiast *+* napisz *ż* albo *sz*.**

*Ty się spie+. Moje łó+ko. Wystrugał ły+kę. Ucze+
wnie. Połó+nó+. To jest je+. Cicho łe+. Widzę pli+kę.
Kot łapie my+kę. Młodzie+. Daj mi gro+. Dabeka po-
dró+. Stara odzie+. Nie stra+!*

15. Jeżeli mówimy, co **ty** robisz, to na końcu wyrazu zawsze pisze się **sz**, np.

Przepisz i dokończ:

Ja robię,	ty robisz	Ja biegam,	ty —
Ja chwale,	ty chwalisz	Ja chodzę,	ty —
Ja mówię,	ty —	Ja szukam,	ty —
Ja wołam,	ty —	Ja piję,	ty —
Ja piszę,	ty —	Ja biję,	ty —
Ja czytam,	ty —	Ja wiem,	ty —
Ja kopię,	ty —	Ja śpię,	ty —

16. Następujące wyrazy zmień tak, żeby wyraźnie **słychać** było, czy pisze się **ż** czy **sz**.

Gryż —	Noś —
Nieś —	Woż —
Łaż —	Proś —
Karaś —	Leż —
Wież —	Baśka —
Wieś —	Józka —

17.

Przepisz i dokończ:

Nieś	—	nieśmy	—	nieście
Gryż	—		—	
Woż	—		—	
Koś	—		—	
Proś	—		—	
Łaż	—		—	
Zawieź	—		—	
Noś	—		—	
Weź	—		—	

18. Zamlast + napisz $\acute{e}$ lub $\acute{z}$.

Zielona gałą+. *Pęknięta o+.* *Ludna wie+.* *Błoto jał+*
ma+. *Młoda gę+.* *Idzie Sta+.* *Zgry+ to ziarno.* *Wielka*
pro+ba. *Straszna gro+ba.*

19. Dyktando 1.

W maszynie pękła śrubka. Wódka zdrowiu szkodzi.
Głóg kwitnie pod lasem. Szkoda łez. Ewka siedzi na
ławce. Weź tę gałąź i zanieś do chaty. Złaz z dachu po
drabinie. Waż pelza, bo nie ma nóg. Teraz nośmy wodę.
Łeb konia jest długi. Zgadujcie tę zagadkę. Jarmark
skończył się wieczorem. Połóż na wóz wiązkę drew.
Stefka niesie konewkę wody. Owce się pasą. Czeka mnie
daleka podróż. Czy nie boisz się tej groźby? Mam do
ciebie prośbę. Zepsuła się kładka na strudze. Bóg jest
Stwórcą świata. Buk rośnie w lesie. Stróż pilnuje domu.
Ostry sierp żnie zboże. Grad wybił żyto. Czy jedziesz
na targ? Nie strasz gołąbka. Nóż leży na piasku. Nie
mam kubka do mleka. Koście łakę. Poproś Jaska
o grosz. Co robisz? *)

20. Następujące wyrazy zmień tak, aby wyraźnie słyehać
było, dlaczego pisze się $\acute{a}$ z albo $\acute{z}$.

<i>Miesiąc</i> —	<i>miesi$\acute{a}$ca</i>	<i>Malec</i> —
<i>Mosiądz</i> —	<i>z mosi$\acute{a}$dku</i>	<i>Rydz</i> —
<i>Zajac</i> —		<i>Palec</i> —
<i>Księżyc</i> —		<i>Sadz</i> —
<i>Ksiądz</i> —		<i>Wódz</i> —
<i>Kolec</i> —		<i>Piec</i> —

*) Błędy, zrobione przez uczniów, należy objaśnić, potem niech sami
je poprawią.

21. W następujących wyrazach zamiast + napiez **dz** albo **c**.

Duży ku+. *Złoty pieni+*. *Tysi+* lat. *Stary ksia+*.
Plote wieni+. *Ruce kaczeni+*. *Wó+* dowodzi. *Lu+*ka
 praca. *Piękny ry+*. *Księży+* świeci. *Mae+* skaleczył
 pale+. *So+* na ryby. *Mosi+*.

22. Następujące wyrazy zmień tak, żeby wyraźnie słysząc
 było, czy słę pisze **c** czy **dz**.

<i>N<u>i</u>c</i>	—	<i>Na<u>c</u></i>	—
<i>Sł<u>o</u>d<u>z</u></i>	—	<i>Czeł<u>a</u>d<u>z</u></i>	—
<i>Ko<u>ś</u>c</i>	—	<i>Li<u>ś</u>c</i>	—
<i>Si<u>ś</u>c</i>	—	<i>Do<u>b</u>ra<u>c</u></i>	—
<i>Ka<u>d</u>z</i>	—	<i>Zło<u>ś</u>c</i>	—
<i>Pię<u>ś</u>c</i>	—	<i>Mie<u>ś</u>z</i>	—

23. W następujących wyrazach zamiast + napiez **c** lub **dz**.

<i>Lo<u>c</u>e</i> , i ty le+	<i>Idzie</i> , i ty i+
<i>Ohod<u>a</u>e</i> , i ty aho+	<i>Jedzie</i> , i ty je+
<i>Tra<u>c</u>e</i> , i ty tra+	<i>Siedzi</i> , i ty sie+
<i>Świe<u>c</u>e</i> , i ty swie+	<i>Gniecie</i> , i ty gnie+
<i>Ra<u>d</u>e</i> , i ty ra+	<i>Smuci</i> , i ty smu+
<i>Nu<u>d</u>e</i> , i ty nu+	<i>Sadzi</i> , i ty sa+

24.

Przeplisz i dokończ:

<i>Lo<u>c</u></i>	—	<i>le<u>ś</u>my</i>	—	<i>le<u>ś</u>ois</i>
<i>Ohod<u>z</u></i>	—	<i>ohod<u>z</u>my</i>	—	<i>ohod<u>z</u>ć</i>
<i>Świ<u>ś</u></i>	—		—	
<i>Usi<u>ś</u>z</i>	—		—	
<i>Ba<u>ś</u>z</i>	—		—	
<i>Gni<u>ś</u></i>	—		—	
<i>Id<u>z</u></i>	—		—	
<i>Sa<u>ś</u></i>	—		—	

25.

Dyktando 2.

Mam srebrny pieniądz. Księżyc jasno świeci. Osądź nas, bracie. Osądźcie nas, sąsiedzie. Śledź jest rybka morską. Idź po nową oś. Obudź mię jutro do dnia. Zjedz to jabłko. Baśka i Józka pielą. Leć, ptaszku, gdzie chcesz. Chodź w pole. Idźcie do lasu. Zapłać za buty. Zapłaćcie nam za pracę. Wysłuchaj naszej prośby. Książdz święci święcone.

26.

Zbieg spółgłosek.

Przepisz i dokończ:

Dziewczynka zastała, chłopczyk zastał.

Staruszką osłepła, staruszek —

Ona jadła, on —

Ona upadła, on —

Ona usiadła, on —

Róża zakwitła, len —

Ona biegła, on —

Ona stukła, on —

Ona pomogła, on —

Ona zmokła, on —

Świeca zgasła, ogień —

Ona wlaźła, on —

Sosna rosła, dąb —

Ona gryzła, on —

Ona wiozła, on —

Ona schudła, on —

Ona ochrypła, on —

27.

Przepisz i dokończ:

Chłopcy biegli,	dziewczęta biegły,	konie biegły.
Chłopcy jedli,	dziewczęta jadły,	owce jadły,
„ gnięli	„ —	woły —
„ ziębli	„ —	indyki —
„ paśli	„ —	barany się —
„ gryźli	„ —	psy —
„ rośli	„ —	drzewa —
„ uciekli	„ —	zające —

28. Napisz zdania z następującymi wyrazami, odpowiadając na pytania:

Dzwon, deszcz, szczotka, barszcz, chrząszcz, chrząszcz, szczaw, szczur, szczęście, płaszcz, podróż, tchórz, tchórz.

Co dzwoni? Co pada? Czem czyścisz? Co jesz? Co zjada liście drzew? Co rwiemy na łące? Co kot złapał? Co masz w ręku? Czem się okrywasz? Co cię czeka? Jak się nazywa łodyga zboża? Jak nazywają człowieka, który się wszystkiego boi?

29.

Dyktando 3.

Sadze się zatliły, straż spieszy do pożaru. Barszcz z buraków jest czerwony. Chrabąszcze niszczą liście i zawiązki owoców. Pszczoła zbiera miód z kwiatów. Mrówki usypały mrowisko. Strumyk bystro płynie. Pisklęta w gniazdku wołają rodziców. Tchórz wszystkiego się boi. Szczęśliwa dziewczyna śmieje się głośno. Szczaw jest kwaskowaty. Jaszczurka leży na słońcu. Chłopiec zziębł do kości. Wiódł ślepy kulawego. Grad wytłukł zboże. Syn pomógł ojcu. Sąsiad zmarł na mrozie.

30. 1) **ó** pisze się wtedy, kiedy ten sam wyraz można tak zmienić, że słychać wyraźnie **o** np. lód—lody, dwór—dwory, bór—bory, gwóźdź—gwoździe.
- 2) **ó** pisze się wtedy, jeżeli jest **o** w wyrazie pokrętnym, np. trójka, troje; — prószy, próchno, proch; — rozbójnik, rozboje; — pół, połowa; — mnóstwo, mnogi; — podróż, podróżny, droga; — młócić, młot.
- 3) **u** nigdy się nie zmienia: np. duch — dusza — duszno; ruch — ruszyć; słuch — słuchać; duży — dużo.

31. W następujących wyrazach zamiast **+** napisz potrzebną literę, t. j. **o** lub **u**.

Noga—n+żka. Duch—d+sza. Koza—k+żka. Droga—dr+żka, podr+ż. Ludzie—l+d. Wesóły—wes+ż. Stukać—st+k. Zdrowy—zdr+w. Smutny—sm+lek. Co—c+ż. Kto—kt+ż. Ruszać—r+sza. Puch—p+chowy. Proch—pr+chno—pr+szy. Rozboje—roz+b+jnik. Mur—m+rować. Połowa nocy—p+żnoc. Drut—dr+tuje. Poszedł—p+jdzie. Ja robię, i ty r+b. Ja doje, i ty d+j. Ja poje, i ty p+j. Ja skubię, i ty sk+b. Ja stoje, i ty st+j. Mn+stwo.

32.

Przepisz i dokończ:

1 pszczoła	— 5 pszczół	1 pole	— 10 —
1 słowo	— 6 —	1 siano	— 11 —
1 krowa	— 7 —	1 podkawa	— 12 —
1 sowa	— 8 —	1 kosa	— 13 —
1 koło	— 9 —	1 komora	— 14 —

<i>Wielka obora,</i>	<i>mała ob+ra</i>
„ <i>stodoła</i>	„ —
„ <i>robotą</i>	„ —
„ <i>komora</i>	„ —
„ <i>podpora</i>	„ —

33.

Dyktando 4.

Na podwórku bawi się wesoła trójka. Biegnie zuch do szkoły, choć śnieg od rana prószy. Od wiosny do jesieni mnóstwo ziół kwitnie pośród naszych łąk, pól i lasów. Pójdź zobaczyć spróchniały pień dębu. Józek stłukł sobie podbródek. Nie bój się, bo tu niema rozbójnika. Śliczny był wschód słońca, ale zachód pochmurny. O północy pójdziemy szukać kwiatu paproci. Szczęśliwie wróciłem z podróży. Ósmy uczeń zachorował. Duży las wycięli. Młóca (młot) zboże w stodółce.

34.

ów, ówka, ówna.

- 1) Jeżeli mówimy o kilku rzeczach lub osobach, to na pytanie: kogo? czego? na końcu wyrazu pisze się **ów** np. synów, wilków, domów.
- 2) Na **ów** kończą się nazwy miast: np. Kraków, Lubartów, Ożarów, bo mówimy: do Krakewa, Lubartowa, Ożarowa.
- 3) Wyrazy, zakończone na **ówka** i **ówna**, pleją się zawsze **ó**.

35.

Przepisz i dokończ:

2 królowie	— 5 królów	2 kościóły	— 6 —
3 pługi	— 5 —	3 płoty	— 7 —
4 woły	— 5 —	2 okłopi	— 8 —
2 sznury	— 5 —	2 synowie	— 9 —
3 wozy	— 5 —	4 panowie	— 10 —

36.

Przepisz i dokończ:

Borowa jagoda nazywa się bor+**wka**.

Makowy owoc nazywa się mak+**wka**.

Stalowe pióro nazywa się stal+**wka**.

Mieszkanie leśniczego nazywa się —

Na córkę kowala mówią kowal+**wna**.

Na córkę sołtysa mówią —

Na córkę piekarza mówią —

Na córkę wójta mówią —

37.

Przepisz i dokończ:

*Dach+**wka**, złot+**wka**, stolarz+**wna**, szewc+**wna**. Sołtys+**wna** z kowal+**wną** poszły na bor+**wki**. Po drodze wytrząsały mak+**wki**. Na leśnicz+**wce** dostały za jagody złot+**wkę**. Cydzik+**wna** pędzi jał+**wkę**. Wójt+**wna** znalazła podk+**wkę**. To jest kryj+**wka** sowy. Jał+**wka** się pasie. Idą dzieci na maj+**wkę**.*

Tylko zasuwa, **zasuwka** pisze się **u**, gdyż
pochodzi od **suwać**.

38.

Dyktando 5.

Sąsiad ma pięć wozów, pięć pługów, dziesięć wołów i osiem krów. Kraków jest starem miastem. Niedaleko Warszawy leży Pruszków. Ojców jest piękną wsią. Znam Janów i Pacanów. Dwie dachówki spadły Jaśkowi na główkę. Ile ziarenek jest w makówce? Córka Guza, Guzówna, znalazła dwie złotówki. Zasunęłam we wrotach zasuwę i u furtki małą zasuwkę. Wiem, jak się pisze zasuw a i zasuwka. To była wesółka majówka. Zosia sołtysówna.

ować—uję, un, unek.

- 1) Wyrazy, które się wywodzą od czasowników, zakończonych na **ować**, piszą się zawsze **u**, np. rachować, rachuję, rachunek. Zwiastować, zwiastuję, zwiastun.
- 2) Wyrazy, zakończone na **un, unek** — zawsze się piszą **u**.

Przeplisz i dokończ.

	Chorować	Rachować	Malować
(ja)	choruję	rachuję	—
(ty)	chorujesz	—	—
(on)	choruje	—	—
(my)	chorujemy	—	—
(wy)	chorujecie	—	—
(oni)	chorują	—	—

11. Odmień tak same wyrazy: całować, śalować, rabować, smarować, gotować, bronować, budować.

12. Od następujących czasowników wywiedź wyrazy, zakończone na **unek**.

ować	unek
Rachować	rachunek
Szacować	—
Podarować	—
Bysować	—
Obstać ować	—
Ładować	—
Ratować	—
Pocałować	—

<i>ować</i>	<i>un</i>	<i>unka</i>
<i>Zwiastować</i>	<i>zwiastun</i>	<i>zwiastunka</i>
<i>Piastować</i>	—	—
<i>Opiekować się</i>	—	—

43.

Dyktando 6.

Bocian i skowronek to zwiastuny wiosny. Piastunka piastuje dziecko. Matka gotuje obiad. Kiedy pole zabronuje, to wesoło potańcuje. Nasz opiekun często choruje. Najświętsza Panno, Opiekunko ludzi. Zgoda buduje, niezgoda rujnuje. Kowal robi na obstalunek. Co jest na tym rysunku? Zapłaciłem duży rachunek. Co należy sądzić o przysłowiu: dobry trunek na frasunek?

Ó, nie dające się łatwo wytłumaczyć.

Są wyrazy, które się piszą przez **ó**, choć niełatwo można wytłumaczyć, dlaczego. Trzeba je zapamiętać. Wszystkie wyrazy, które się od nich wywodzą, piszą się także przez **ó**, np. król. królowa, królewicz, królewski.

44. Przepisz zadanie, a zamiast + połącz wszędzie **ó**.

Córa, c+rką, c+reczka, c+ruś, c+ruchna.

Góra, g+rką, pag+rek, wzg+trze. G+rał i g+ralka mieszkają w g+rach. Kraj g+rski, g+rzysty, pag+rkowaty. Wchodzę na g+re.

Ogórek, og+reczek, og+rki, pięć og+rków.

Pióro, pi+rko, pi+rnik, przepi+rka, pan Pi+rkowski.

Król, kr+łowa, kr+lewicz, kr+lewna, kr+lestwo, samek kr+lewski, kr+łować brudno, kr+liki.

Skóra, sk+rka, sk+rkowy, sk+rzany, na sk+rze. Nic nie wsk+rał.

Róża, r+życzka, r+żowy, chmurka r+żowa, R+zia.

Płótno, pł+cienko, pł+cienny, pł+tnianka.

Chróst, chr+ścił, płot chr+ściany, chr+ściel.

Chór, śpiewać ch+rem, na ch+rze, cały ch+r.

45. Napisz sam zdania o córce, ogórku, piórze, górze, róży, o królowej, skórze, płótnie, chróście, chórze.

46. Dyktando 7.

Królik ma futro białe, a oczy różowe. Na wysokich górach leżą wieczne śniegi. Kura zgubiła pióro. Zanieśmy kosiarzom kwaszonych ogórków. Koszule robimy płócienne, a buty skórzane. Córka zamiata podwórko. Czy lubisz bajki o królewiczach? Uciekła mi przepióreczka w proso. Zepsułam twój piórnik. Człowiek ubiera się w płótno, skórę i wełnę. Nazbieraj suchego chróstu. Dzieci śpiewały chórem.

47. Przepisz zadanie, a zamiast + połącz wszędzie ó.

Józef, J+zefowa, wieś J+zefów, J+zio.

Stróż, str+żka, str+żować. Str+ż pilnuje domu.

Wróbel, wr+belek, wr+blica, wr+bleta, Wr+blewski.

Jaskółka, jask+łeczka, gniazdo jask+łcze.

Wiewiórka, wiewi+reczka, futro wiewi+rcze.

Kłótnia, kl+tnik lubi się kl+cić, chłopiec kl+lliwy.

Różga, r+seczka, Mruczek dostał r+zga.

Wójt, w+jtowa, w+jtówna, wieś W+jtówka.

Mózg, m+żdżek, m+zgownica, m+zgowy.

Tchórz, być tch+rśliwym, stch+rzyć, polowanie na tch+rza.

48. Ułóż sam i napisz zdania o Józefie, stróżu, wróble, jaskółce, wiewiórce, kłótni, różdze, wójeie, mózgu, tchórze.

49. Dyktando 8.

Józefka obiera buraki. Wróble się pokłóciły o ziarnko owsa. Nad strumieniem krążą jaskółki i chwytają w locie muszki. Burek, stróż domowy, siedzi w swojej budzie. Domem wiewiórki była w pniu dziurka. Różia wójtówna bieli płótno z Józką. Cienkie gałązki bez liści nazywamy różgami. Nie pójdziemy do wójta, sami damy pokój kłótni. Anioł Stróż. Mózg mieści się w czaszce. Nie bądź tchórzem.

50. Przepisz zadanie, a zamiast + połóż wszędzie ó.

Brózda, br+szdeczka, br+szdzić. On mi br+szdzi.

Włóka, wł+czyć, wł+czek, wł+czka, wł+kno, wł+kienko, wł+knisty, wł+cze brona.

Wiór, wi+rek, pozbieraj wi+rki, wi+reczek.

Źródło, źr+delko, woda źr+dlana, idę do źr+dła.

Póty, póki. Dop+ty dzban wodę nosi, p+ki się ucho nie urwie. Ucz się, p+kiś młody.

Żółć, ż+łty, ż+łtko. Jest choroba ż+łtaczka.

Czołno, cz+łenko. Pływamy cz+łnem.

Żółw, idzie ż+łwim krokiem, skorupa ż+łwia.

Żóraw, lecą ż+rawie, klucz ż+rawi, ż+rawina.

51. Ułóż sam i napisz zdania na wyrazy: źródło, wiór, brózda, włóka, żółty, czołno, włókno, póki, póty, żółw, żóraw.

52.

Dyktando 9.

Plug robi w polu brzozy. Józef ma włókę gruntu. Żółć jest żółta i gorzka. Póki życia, póty pracy. Nad źródłem zakwitła róża. Suche wióry łatwo się palą. Wróbel żywi się ziarnem, a jaskółka owadami. Żółw pokryty jest twardą skorupą. Schowaj włóczkową chustkę do kuferka, a weź płócienną, bo ciepło. Czółno jest podobne do łódki. Skóra ryby jest pokryta łuską, a ptaka piórami. Zbudujemy chatę na pagórku. Źródłana woda jest czysta. Żórawie już odleciały.

53.

Przepisz te wyrazy, a zamłast + połóż wszędzie ó.

Wróżyć, wr+żka, wr+żba, cyganka wr+ży.

Próba, spr+buja, udała się pr+ba, na pr+bę.

Równy, r+wno, r+wność, r+wnina, sr+wnaj tę ścieżkę.

Podzielię na r+wna części.

Różny, r+żnie, r+żnica, odr+żnić, por+żnić się.

Próżny, pr+żno, pr+żność, pr+żnować, pr+żniak, wypr+żnić worek, napr+żno.

Późny, p+żno, sp+żnić się, op+żnienie.

Krótki, kr+tko, kr+tkość, skr+cić, skr+cony, kr+ciutki.

Pogoda kr+tko trwała.

Szósty, sz+stka, sobota jest sz+stym dniem w tygodniu.

Kupiłem sz+sty kapeł.

Siódmy, si+demka, si+demego dnia odpoczywamy.

54.

Ułóż sam i napisz zdania z wyrazami: wróżyć, próba, równy, różnica, próżniak, późno, krótki, szósty, siódmy.

35.

Dyktando 10.

Słońce wróży pogodę. Ten próżniak próbował już różnych zajęć. Na równinie oko daleko sięga, a góry widok zasłaniają. Próżniak nauki nie lubi. Szóstkę łatwiej napisać, aniżeli siódmkę. Jaka jest różnica między ogórkiem a dynią? Od wódki rozum krótki. Lepiej późno, niż wcale. Źródło wytryska z ziemi. Słońce jest żółte, a księżyc białý.

36.

Powtórzenie.

Przepisuj i zamiast + kładź ó lub u.

Hej, tam na g+rze jadą rycerze. Puku), p+ku w okieneczko, otw+rz, otw+rz, panieneczko, koniom wody daj. Domek z chr+stu. Wł+kną lnu sł+żą do wyrobu pł+tna. W+jt jest naczelnikiem gminy. Każdy d+dek ma sw+ij cz+bek. Śpiewajmy ch+rem. Kog+t jest kł+tlivy i czup+trny. Nasz ł+d jest nabożny. L+d jest zimny i twardy. Polne r+że bywają r+żowe lub białe. Kr+l Kazimierz Wielki założył wieś Ojc+w. Zajac jest tch+rzliwy. Lecą ż+rawie. Pracowita c+rka piele od rana og+rki. Pawie pi+rko jest ładne. Gr+szka ma cienką sk+rkę. Wr+ble i jask+łki kł+cą się o gniazdo. Suchy wi+rek wiatr niesie. Nasz opiek+un woła rat+nku. Porach+ij swojerys+nki. To dobra wr+żba**).*

37.

Dyktando 11.

Późnym wieczorem matula prała w stawie płóciennę koszulę. Suchoty są zaraźliwą chorobą. Po południu

*) Puku wywodzi się od pukać.

**) Jeśli w ćw. dużo błędów, należy je powtórzyć.

wuj zawiezie nas czółnem na kępe. Kuce pobiegły kłusem do domu. Na wiosnę kwitnie mnóstwo różnych ziół pachnących. W góry, w góry, miły bracie, na szalasy do pasterzy, gdzie ze źródła woda bieży. W zimie są dni krótkie, a w lecie długie. Z czego się robi sukno i płótno? Lis czatuje na zdobycz. Chudy wiórek tańczy, gdy wiatr podmucha. Rachujemy już godzinę i nie możemy zakończyć trudnego rachunku. Ktoś puka do chaty.

ż od z i g.

z zmienia się na ż.

Przepisz i dokończ:

Mazać — ja maże, i ty maż.

Kazać — ja — i ty —

Lizać — ja — i ty —

Wiązać — ja — i ty —

Pokazać — ja — i ty —

g zmienia się także na ż.

Przepisz i dokończ:

Odwaga, chłopiec odważny.

Trwoga, zając trwo+liwy.

Droga, dro+yna.

Noga, mała nó+ka.

Księga i ksią+ka.

Kij długi, tamten dłu+szy.

Srebro drogie, złoto dro+szę.

Mogę — on mo+e, i my mo+emy.

Pomogę — on pomo+e, i ty pomó+.

Wspomogę — on wspomó+e, i ty wspomó+.

dz zmienia się także na **ż**.

60.

Przepisz i dokończ:

Ksiądz — *idą księ+a, ogród księ+y.*

Pieniądz — *człowiek pienię+ny, bo ma pieniądze.*

Mosiądz — *guzik mosię+ny, kółko mosię+ne.*

61.

Dyktando 12.

Owca chętnie liże sól. W lecie dzień dłuższy niż w zimie. Pomóż mi przejść przez kładkę. Zwiąż razem nasze książki. Józek maże po tablicy. Zapłaciłem drożej od ciebie za buty. Kłos waży więcej niż słona. Księża idą drożyną. Trwożliwy chłopiec wszystkiego się boi. Koty łażą po dachu. Nie obrażaj się o głupstwo. Mosiężne guziki są żółte jak złoto. Chory leży w łóżku. Pokaż swoje książki. Pomóż mi. Zgubiłem mały pieniążek.

62. Z poprzedniego dyktanda wypisz wyrazy, które się piszą przez **ż**, i wytłumacz, dlaczego się tak piszą.

ż, nie dające się łatwo wytłumaczyć.

W niektórych wyrazach nie można poznać, dlaczego się **ż** pisze: — takie wyrazy trzeba zapamiętać, i pisać **ż** także w tych wszystkich, które się od nich wywodzą, np. żać, żniwo, żniwiarz, dożynki.

63.

Przepisz zadanie, kładąc **ż** zamiast +.

Życ, +*y*cie, +*y*wy, +*y*wność, +*y*wić, po+*y*wienie, +*w*aiwy, +*y*wica. *Każdemu mile +y*cie.

Żyzny, u+*y*źnić ziemię, +*y*zne grunta, u+*y*źniony.

Pożytek, po+*y*teczny, u+*y*tek, u+*y*teczny, u+*y*teczność.

*Życie rolnika jest po+*y*teczne.*

Żyto, chleb +ytui, sieję +yto, mąka +ytuia.

Życzyć, +yczenie, +yczliwy, po+yczyc komu czego, po+yczka pieniędzy. Po+ycz mi pióra.

Żąć, +ęto zboże, +niwo, +niwiarka, +niwiarz, do+yuki, +eńcy, +niwiarka +nie zboże.

Żądać, +ądanie, gość po+ądany, nie +ądaj niczego.

Żał, chory się +ali, on +ałuje swej winy, +ałoba, +ałasny, +ałośnie. Nie +ałuż mnie.

Żyd, +ydzi, +ydówka, +ydowski, +ydek.

64. Napisz sam zdania z wyrazami: żywy, pożyteczny, żyto, żyzny, życzy, pożyczył, żał, żąda, żałuje, Żyd.

65. Dyktando. 13.

Gorzkie żale przybywajcie. Boże, z Twoich rąk żyjemy, choć naszymi pracujemy. Pożyczę ci książki, tylko jej nie zniszcz. Dalej na żniwo, póki pogoda! Łubin użytknia grunta. Życzymy żeńcom szczęśliwej pracy. Żywica wycieka z sosny. Żądaj od siebie dużo, a od ludzi mało. To jest mąka żytnia. Pędzę sobie żwawo. Koń jest bardzo pożyteczny. Żydzi najczęściej zajmują się handlem. Nie żałuj mi chleba. Czego żadasz? Zaoczę żąć żyto.

66. Przepisz i dokończ:

Żelazo, +elazko do prasowania, haczyk +elazny, stare +elastwo, +elazo jest pożyteczne.

Żart, on +artuje, +artobliwy, +arteowniś.

Żłób, +łobek. W +łobie leży. Drewniany +łób.

Żer, kruk +eruże, wilk po+era jagnię, oni walezą sa+arcie, +arłoczny. Zabrakło +eru.

*Żar, po+ar, sikowka po+arna, węgiel się +arzy, +arkawy.
Straż gasi po+ar.*

Zur, garnuszek +uru, czy lubisz +ur?

*Zuć, krowa +uje trawę, zwierzęta prze+uwające +ują dwa
ruzy po+ywienie.*

Żuk, wielki +uk i mały +uczek. Drzewo objadły +uki.

57. Napisz sam zdania z wyrazami: żelazo, żłób, pożar,
zur, pożera, żartuje, żuje, żuk.

58. Dyktando 14.

Nie żartuj z kaleki. Żelazo jest bardzo pożyteczne.
Włóż siana do żłobu. Sowa żeruje w nocy. Kowal rozżarzył kawał żelaza. Żur robią z chleba albo mąki żytniej.
Pożuj dobrze każde pożywienie. Wyszedł żuczek na słoneczko w zielonym płaszczyku. Wilk jest żarłoczny.
Nie bądź żarłokiem. Pożar powstał od pioruna.

59. Przepisz i dokończ:

*Żołądz, dąb daje +ołędzie, kawa +ołędziowa jest dobra.
Zbieramy +ołędzie.*

*Żołądek, baran ma czterech +ołądek, pokarmy idą do +ołądek.
Boli mię +ołądek.*

Żebrak, +ebrać, +ebranina. Daj grosz +ebrukowi.

Żołnierz, chleb +ołnierski, idą +ołnierze.

Żona, o+enić się, +eński, mał+eński, mał+eństwo

Żaba, +abka, +aby rechoczą, mam zieloną +abkę.

Żmija, +mijka, jad +mii, jadowna +mija.

Żądło, kłuje +ądłem, osa ma +ądło, +adółko.

Żaden, nie znam +adnego zbója, +aden nie zgadł.

70. Napisz zdania na wyrazy: żebrak, żołnierz, żołądz, żołądek, żaden, żona, żaba, żmija, żądło.

71. Dyktando 15.

Żaby rechoczą w stawie. Żmija nie ma żądła. Kto za dużo jada, choruje na żołądek. Świnie lubią żołądzie. Nie zrobiłem w dyktandzie żadnego błędu. Ociemniały staruszek poszedł po żebraninie. Będę żołnierzem. Wujenka jest żoną wuja. Osa ukłuła mię żądłem.

72. Przepisz i dokończ:

Krzyż, klęczę pod krzy+em, krzy+owe dni. Chrystus ukrzy+owany na krzy+u. Krzy+yk.

Papież, widziałem papie+a, mówimy o papie+u.

Mąż, mę+owie, mę+czyzna, mę+ny, zmę+niał.

Wąż, wę+e, skóra wę+owa, wę+ownica, wę+yk.

Jeż, je+e nie jadają jabłek, je+ naje+ył kolce, je+yny, wieś Je+ewo, włosy mu się je+ą.

Młodzież, młodzie+ lubi się bawić, nauka potrzebna jest młodzie+y. Zebrała się młodzie+.

Straż, stra+ak, stra+acy gaszą po+ar.

Odzież, uboga odzie+, nie sądz po odzie+y.

Sprzedaż, wyprzeda+, handlarz trudni się sprzeda+ą.

Kradzież, złapali złodzieja na kradzie+y.

73. Napisz zdania z wyrazami: krzyż, papież, mąż, wąż, jeż, straż, odzież, młodzież, sprzedaż, kradzież.

74. Dyktando 16.

Wisi na krzyżu Pan, Stwórca nieba. Papież jest głową kościoła katolickiego. Żebraka posądzono niesłusznie

o kradzież. Cała młodzież poszła do żniwa. Odzież powinna być czysta. Kupiłem dużo żelaza. Jaki pożytek mamy z owcy? Młodzież modli się pod krzyżem. Złapałem jeża. Jedzie straż. Mężny chłopiec zniósł ból wytrwale. Węże zmieniają skórę. Żmija ma zęby jadowite.

75.

Przepisz i dokoncz.

Zboże, sieją zbo+e, uprawa zbo+ta, zbo+e nas karmi.

Wieża, zegar wie+owy, wie+yczka. Stoję na wie+y.

Dzieża, dzie+ka mleka, mleko w dzie+y.

Kożuch, ko+uszek, bajka o mysim ko+usku, dwa ko+uchy, stary ko+uszyzna.

Drożdże, ciasto rośnie na dro+dżach. Kup mi dro+dżę.

Ciasto dro+dżowe.

Cieźar, cię+ki, cię+ko, to mi cię+ty.

Książę, księ+na, księ+niczka, ksią+ęta.

Jałmużna, prosić o jałmu+nę, dawać jałmu+nę.

Wróżyć, zła wró+ba. Dobra wró+ka wró+ty pogodę.

Duży, du+e kłosa, du+e siana, du+ta praca.

Każdy, ka+dy musi jeść i spać, ka+dy powinien pracować, pomóż ka+demu biedakowi.

Świeży, świe+utkie masło, świe+ta zieloność, odświe+yc, nieświe+e mięso truja.

76. Napisz zdania z wyrazami: wieża, kożuch, drożdże, dzieża, zboże, książę, ciężar, wróży, jałmużna, duży, każdy, świeży.

77.

Dyktando 17.

Deszcz odświeżył rośliny. Każdy chciał dużo mówić. Ona niesie ciężką dzieżę. Do Świętego Ducha nie

zdejmuj kozucha. Cyganka wróży z kart. Głasto pieka na drożdżach. Nasz kościół ma wysoką wieżę. Książe pojechał na polowanie. Lubie wesole żarty. Spieszmy do pożaru. Na dożynkach tańczyli do rana. Pożycz mi pióra. Nie pożyczaj, zły obyczaj. Straż ogniowa ugasiła pożar. To ciężka praca. Kaleka prosi o jałmużnę.

Na końcu wyrazów nieodmiennych pisze się *z*, jeśli słychać *z*, lub *sz*, np. *aż*, już, ponieważ; — dodajemy też nieraz *z* lub *ze* do innych wyrazów np. *któż*, *cóż*, *stójże*, *róbże*.

78. *Depisz z lub ze zamiast +.*

Gdy+, na có+? po có+? albo+, kiedy+? jaki+? który+? Daj+ mi pokój. Mów+ wyraźnie. Czemu+ milczysz? Dlaczego+to robisz? Komu+ dałeś jabłko? Zrób+ zadanie. Pójdź+ do lasu. Graj+, grajku. Przecie+, poniewa+, te+, ni+, a+, ju+, i+. Dokąd+ idziesz? Czegó+ cho+?

79. *Dyktando 18.*

Biegł, aż się zdyszał. Chodźcie zaraz, gdyż jest już późno. Dopókiś będą trwały deszcze? Niktś mi nie pomoże? Skądś pochodzi śnieg? Dajcie mi pokój. Mój deszczyku, mój kochany, nie padajcie na te łany. Choć bieda, ale hoc! Hejcie, ha, grajek gra. Ponieważ cię nie znam, więc z tobą nie pójdę. Ależ mój kochany, to tylko barany! Ileż godzin mam tu czekać? Czekałże do jutra. Słuchajcie, ty urwisie, czemuż to uciekacie? Przecież tu krzywdy nie ma.

RZ.

r zmieniła się na **rz** np. góra — na gór**z**o, piekarnia — piekar**z**e.

80.

Przepisz i dokończ:

<i>Brać wodę</i> — on bierze wodę	<i>Kura</i> — mójcię o —
<i>Prac bieliznę</i> — on —	<i>Dwór</i> — chodzę po —
<i>Orać rolę</i> — on —	<i>Jezioro</i> — pływam po —
<i>Karać winnych</i> — on —	<i>Nora</i> — lis siedzi w —
<i>Ja zbiorę siano, i ty</i> —	<i>Fura</i> — jadę na —

Wieczorem ludzie jedzą wiec**z**e+ę.

Stwórc**a** świat stwó+ył.

Nurek się zanó+ę.

Chmura — niebo się —

Pokora — módl się w —

Jare zboże nazywa się ja+yno.

81. Następujące wyrazy sam zmień tak, żeby **r** zmieniło się na **rz**.

Bór, — mur, — skóra, — kora, — siostra, — dobry, —
mądry, — chytry, — karać, — orać.

82.

Przepisz i dokończ:

Piekarnia — piekar**st**wo — piekar**z**e

Księgarnia — księgar**st**wo —

Drukarnia — — —

Stolarsnia — — —

Garbarnia — — —

*Ślusar**st**wo,* on jest

*Malar**st**wo,* —

<i>Koszykarstwo, on jest</i>	<i>Malarstwo, on jest</i>
<i>Kucharstwo, —</i>	<i>Aplekarstwo, —</i>
<i>Bednarstwo, —</i>	<i>Lekarstwo, —</i>

83. Napisz sam nazwy pięciu rzemieślników, kończące się na **rz.**

84. Dyktando 19.

Pacierz mów uważnie. Gospodarz pracuje na roli, a lekarz leczy chorych. Ojciec karze syna za okrucieństwo. Ten starzec podniósł korzec kartofli. Marzec był chłodny. Rybak zanurza sieć w wodę. Nie lubię spać pod pierzyną. Pierze gęsi i kaczki jest piękniejsze niż kury. Na górze stoi kościół. W morzu jest woda słona. Matka warzy (war) obiad. Wierzę w Boga Ojca. Geometra mierzy pole. Kto stworzył świat? Smaczna była wieszak po pracy. Ojciec orze niwę. Drukarz drukuje książkę, a księgarz sprzedaje. Żonę żołnierza nazywają żołnierką. Zanurzyłem się w wodzie.

rz po b, p, d, t, g, k, ch.

85. Po literach b, p, d, t, g, k, ch pisze się **rz.**

Przepisz następujące wyrazy:

Brzoza, brzeg, brzydal, brzęczy, brzuch.

Przędza, przyjaciel, przepiórka, przelaz.

Drzewo, drzazga, drzewko, drzewi.

Trzoda, trzymaj, trzaska, trzeci, trzmiel.

Grzebień, grzywo, Grześ, grzmi, grzebie.

Krzaki, krzemień, krzyż, skrzydła, krzywcy.

Chrzan, chrzest, chrześcijanin, chrześci.

86.

Przepisz i dodaj opuszczone litery.

B+ydki robak. Komar b+ęczy. P+odownica niesie wieniec. Dziewczyna p+ędzie. Zielenią się d+ęca. Pies d+emie p+ed chałą. T+ygnaj konia. T+y jabłka. Jarzyny rosną na g+ędzie. Koń ma g+biel szeroki. Podaj ojcu k+esło. G+eś k+yczy głośno. Mój ch+estny p+yjechał. Ch+ęścijanin powinien miłować ludzi. Ch+an rośnie w ogrodzie. G+mi.

87.

Dyktando 20.

Boli brzuszek, nie jedz gruszek. Przyznaj się do winy. Krzywe drzewo rośnie nad wodą. Krzemień jest bardzo twardy. Grzela trzaska z biczem. Chrzan szczypie w język. Strzelec strzela, zając zmyka. Nie krzycz, ty krzykaczu. Brzoza ma białą korę. Leszczyna jest krzakiem. Drzazga ze smolnego drzewa trzaska w ogniu.

88. **Wyrazy: pszenica, pszczoła, kształt piszą się przez sz.****Przepisz i dokończ:**

Pszenica, łan p+eniczny, chleb p+enny.

Pszczoła, mała p+czołka, p+czołami zajmuje się p+czelarz, w P+czelinie jest pasieka.

Kształt, dzbanek ma piękny k+talt, więc jest k+taltny. Jaki jest k+talt jabłka?

89.

W przymiotnikach przy porównaniu piszemy zawsze sz tam, gdzie je słysać, np. brzydszy, lepszy, większy, krótszy, głębszy i t. d.

90.

Przepisz i dokończ:

jeden słaby, — drugi słabszy, — trzeci najslabszy

„ głupi,	—	—
„ gładki,	—	—
„ krótki,	—	—
„ wielki,	—	—
„ suchy,	—	—
„ brzydki,	—	—
„ słodki,	—	—

91.

Dyktando 21.

Przodownica przyniosła wieniec z pszenicy. Piorun trzasnął blisko krzyża. Brzoza ma inny kształt niż sosna. Lepszy rydz niż nic. Dlaczego ciągle chrząkasz? Jęczmień ma ziarno grubsze niż pszenica. Pszczelarz opiekuje się pszczołami. Każdy potrzebuje przyjaciela. Przepióreczka kwili w życie, panie wójcie, czy słyszycie? Smolne drzazgi łatwo się palą. Wieczór był cichszy niż poranek.

rz trudne do wytłumaczenia.

W niektórych wyrazach nie można łatwo poznać, dlaczego pisze się **rz**. Takie wyrazy należy zapamiętać i pisać także **rz** w tych wszystkich wyrazach, które się od nich wywodzą, np. **rzut**, **rzucać**, **wyrzucił**, **porzucił**, **wy-rzuty**.

92.

Przepisz zadanie, kładąc rz zamiast +.

Rząd, +adca, on +adzi, u+ędnik, u+adzać zabawę, wy+adzać szkodę, spo+adzać ubranie, po+adek, on jest po+adny, przy+ad do pływania, na+ędzie do krajaniania, stoją +ędem.

Rzecz, on wy+ekł się udatki, przy+ekł mi pomoc, bój przy+
+eoszenie. — I Róg +ekł: niech się stanie światło. —
Narzeczony, na+eczona.

Rzecz, wielka +eos, +eozownik, chory gada od +eczy, to
twoja +ecz, +eozowniki.

Rzeka, +eczka, +eczulka, siedzę nad +eką, wieś +eozy-
ca, nad +eką rosną po+eczki.

Rzepa, +epka, siejemy +epę, +epak kwitnie, żona Piasta
nazywała się +epicha.

Rzodkiew, +adkiwka, +odkiew ma smak ostry, a +epa
słodki, siejemy +adkiwkę.

Rzemiosło, +emieślnik umie swoje +emiosło, żonę +e-
mieślnika nazywamy +emieślniczką, stelmach jest
+emieślnikiem.

Rzemień, +amyk, pas +amienny, twardy jak +emień,
+emień robi się ze skóry.

93. Napisz zdania z wyrazami: porządkny, narzędzie,
rzekł, przyrzekł, rzecz, rzeka, rzepa, rzodkiew,
rzemieślnik, rzemyk.

94. Dyktando 22.

Nauczyciel żąda od uczniów porządku. Rzemieślni-
cy używają różnych narzędzi do pracy. Rzeka stanęła,
będzie ślizgawka. Zasiałiśmy dużo rzepy, rzodkwi, ogór-
ków i innych jarzyn. Rządca rządzi gospodarstwem.
Rządna gospodyni zbiera obierzyny dla wieprza. Od
łyeczka do rzemyczka. Rzepak ma kwiaty żółte. Powiem
oi ważną rzecz, ale mi przyrzeknij, że nie powtórzysz
tego nikomu. Nie lubię nieporządku.

95. Przepisz zadanie, kładąc rz zamiast +.

*Rzucać, pod+ucił piłkę, za+ucił sieci, wy+ucił śmiecie,
wy+uły sumienia, od+ucił kijek, biedny pod+utek,
po+uó złe zamiary.*

*Rzeź, +eźnik zabił wieprza, a +eźniczka sprzedaje mięso,
prowadzą bydło na +eź do +eźni; wy+ynanie z drze-
wa nasywa się +eźbienie, +eźbiarz +eźbi, ładna
+eźba.*

*Rznąć można piłą albo nożem, trące +ną deski, rzeźnik
+nie barana, wy+nęć kijem, ode+nąć kawał kielbasy,
po+nę skórę na +emienie.*

*Rzadki, +adki las, +adko bywa jarmark, podali +adką
kaszę, liche zboże +adko rośnie.*

*Rzetelny, to człowiek +etelny, +etelnego szanują, każdy
wierzy +etelnemu, piękna jest +etelność.*

*Rzeźwy, rzeźki, to +eźki chłopak, deszcz o+eźwił wszyst-
ko, +eźwo bierzmy się do pracy.*

96. Napisz zdania z wyrazami: rzuca, rzeźnik, oderznij,
rzadki, rzetelny, rzeźki.

97. Dyktando 23.

Święta Łuca dnia przyrzuca. Na tartaku rzną drze-
wo. Żniwiarz żnie zboże sierpem. Rzeźnik zarzyna wo-
ły nożem. Na piaskach rośnie rzadkie żyto. Deszcz
orzeźwił rośliny. Wilk rzucił się na jagnię. Mam wapno
i kielnię, pracuję rzetelnie. Rzeźbiarz wyrzeźbił piękną
figurę. Zarzucił worek na plecy.

98. Przepisz i dokończ:

*Ołtarz, ołta+yk, świece stoją na ołta+u, klęczę przed oł-
ta+em, ksiądz idzie do ołta+a.*

Katamarz, dwa kałamata, nie oddj kałamata, kałamatyk, w kałamatu jest atrament.

Kołnierz, barani kołnie+, futrzany kołnie+, dwa kołnie+, mały kołnie+yk, czyj to kołnie+?

Kalendarz, kupię kalenda+, zobacz w kalendatu.

Talerz, talc+e robię z gliny, 5 talc+ty, mój talc+tyk, talc+e stoją na stole, podaj mi talc+.

Zwierz, dzięki zwie+c+, zwie+c+yna, zwie+c+ła, zwie+c+łko, rozum zwie+c+cy, nie dręsz zwie+c+yl.

Kurz, jadę w ku+u, na gościńcu się ku+ty, jest ku+awa, zaku+ony podróśny, zetrzyj ku+.

Tchórz, tchó+liwy, on stchó+yl, ty tchó+u.

Twarz, mała twa+yosha, miła twa+, on ma rumianę twa+, snak na twa+ty. Potwa+.

Macierz to jest matka, na łące rośnie macie+anka.

99. Napisz zdania z wyrazami: oltarz, kołnierz, katamarz, talarz, zwierzę, kurz, tchórz, twarz, macierzanka.

100. Dyktando 24.

Przed oltarzem ksiądz odprawia nabożeństwo. Nałalem pełen kałamarz, i snów niema atramentu. Wielki kurz na drodze, bo idzie trzoda. Nałóż na talarz świeżego twarożku. Pójdziemy zbierać macierzankę. Mówią, że tchórzowi strach siedzi za kołnierzem. Twarz spuchła mi od bólu zęba. Każde zwierzę potrzebuje pożywienia. Rzeźbiarz robi oltarz.

101. Przepisz i dokończ:

Burza, już po bu+ty, było było bu+liwe, straszna jest bu+a na morzu, wiatr sbu+yl chłc+.

Orzech, mały orzech, drzewo orzechowe, orzechyna,
piękny orzech, dziurawy orzech.

Wierzbka, wierzbina, fujarka wiezbowa, gruski na
wiezba, wyprzechniała wiezba.

Wierzch, łąka na wiezchu, wiezchołek wiezby, drzewo
pływa po wiezchu wody.

Korzech, kołchoł, słońce z kołcheniami, wódka z kołcheniami,
rośnięte kołcheniami, dąb ma mocne kołcenie, wiatr
wyrywał drzewo z kołcheniami.

Korzyść, nauka daje kołysto temu, kto chce z niej koły-
stod, kołystaj z czasu.

Uderzyć, uderzył go piłką, mocno było uderzenie, uder-
nienie, uderzył go orzechem.

Zderzyć się, to się zdała, niekawa zderzenie, co mi się
wydało! zdało się jednego razu.

102. Napisać sam zdania z wyrazami: burza, orzechy, wierz-
ba, wierzech, korzeń, korzyść, uderzył, zdarza się.

103.

Dyktando 25.

Burza ślamąła różę. Uderz w stół, nożyce się ode-
zwą. Orzech włoski jest drzewem, a lessczyna krzakiem.
Na fujarce wierzbowej gra pastuszek wioskowy. Wierz-
chołki drzew chwieją się od wiatru. Korzenie buraka,
marchwi, rzepy i rzodkwi służą nam za pożywienie. Ko-
rzyść z pogody i chodźmy do lasu. Uderzenie pie-
runu przestraszyło wszystkich. Zdarzyło się jednego ra-
zu, że wilk uciekł przed cielętami.

Ufrzeć, ufr+alem morze, spoj+eć, uyr+eć, doj+eć spoj+enie, wej+enie, doj+e owoc doj+aty, doj+ata zboże, obej+eć chacie, saj+eć do sadu, prsoj+eć się w lustro, wyj+eć oknem.

Towarzysz, mój towa+yasz i moja towa+yaska, wesole towa+ystwo, chodźmy razem w towa+ystwo, będę si towa+yzył w podróży.

Bierzmować, biskup bie+muje, bie+mowanie.

Jarzębina, ja+ębina ma jagody, ja+ębek to ptak, liście ja+ębiny są ładne, zasirzełem ja+ębka.

Zorza, na niebie so+a, zachodnia so+a jak ogień czerwona, wstajemy o rannej zo+ty.

Wrzos, rosną w+osy, w+osowisko, w+osień.

Murzyn, czarna Mu+yanka, Mu+yn ma włosy kędzierzawe, Mu+yni żyją w gorących krajach.

105. Napisz zdania z wyrazami: towarzysz, Murzyn, spojrzanie, spojrzalem, dojrzały, bierzmowanie, jarzębina, zorza, wrzos.

Dyktando 26.

Pojedziemy na łowy, towarzyszu mój! Murzyni mają włosy czarne i kędzierzawe, zęby białe. Owoce już dojrzewają. Spójrzaj na dojrzałe zboże. Wiele ptaków lubi owoce jarzębiny. Nie jestem jeszcze bierzmowany. Zaszumiła nasze pole złotą pieśnią zbóż, wschodni, wschodni śliczne słonko wśród różnobarwnych ziół. Nazwa miesiaca wrzesień pochodzi od wrzosa.

Powtórzenie.

107.

żądać — rządzić.

Przepisz te zdania, zamiast + kładąc **ż** lub **rz**.

Ojciec wymaga czyli +ąda posłuszeństwa. Bóg +adzi światem. +adca za+adza majątkiem. Nie +adaj za wiele, bo nie nie dostaniesz. Twoje +ądanie jest zabawne. U+ędnicy pomagali królowi w +ądach. Po+ądny chłopak wdział kaftan na opak. Stańcie do marszu +ędami. Choroba nigdy nie jest po+ądana. U+ądzimy zabawę. +ądam po+ądku.

108.

żąć — rznąć.

Przepisz te zdania, zamiast + kładąc **ż** lub **rz**.

Zniewiarz +nie zboże sierpem, a cieśla +nie drzewo piłą. Po+nięte deski połóżcie na podwórzu. Zboże dojrzało, czas zacząć +niwo. Kto we +niwa patrzy chłodu, nacierpi się w zimie głodu. Nasz basista +nie od ucha. Ze+niemy pszenicę, a potem słomę po+niemy na sieczkę. Rzeźbiarz wy+yna z drzewa figurki. Urządzimy sobie wesołe do+ynki. Sierpem +niemy, nożem lub piłą +niemy.

109.

ważyć — warzyć.

Przepisz te zdania, zamiast + kładąc **ż** lub **rz**.

Na wadze się wa+ty. W wa+e czyli gorącej wodzie gotujemy czyli wa+ymy. Jędrok wa+ty krupy, bo ma wagi, a Buśka je wa+ty w garnku. Mleko na ogniu się zwa+tyło. Kupcy wa+ą wóclup. Kuchars dla czeladzi jagły w garnku

wa+ył, Jas ich musiał skosztować i język oparzył. Kasza obwa+ana to znaczy obgotowana w wa+e. Obwa+anki oblewają warem, a potem pieką. Buraki, marchew i inne jarzyny nazywają także wa+ywem. Bóg swa+ty nasze czyni. Mleko się swa+yło.

żuć — rzucać.

- 110. Przepisz te zdania, zamiast + kładąc **ż** lub **rz**.**

+uć ten kamień. +uć znaczy gryźć. Po+uć zabawę i chodź do roboty. Wół +uje dwa razy trawę, bo musi każdy pokarm dwa razy prze+uć. Wy+uć te śmiecie. Od+uć mi piłkę. Nie +uj w ustach tego liścia. Po+uć żarty. On +uje orzechy.

Jeżyna — jarzyna.

- 111. Przepisz te zdania, zamiast + kładąc **ż** lub **rz**.**

Na je+ynie kolce się je+a. Od wyrazu jary pochodzi ja+yna. Je+yny nazywają także o+ynami. Zając lubi sałatę i inne ja+yny. Ja+yny są zdrowem pożywieniem. Je+yny rosną dziko. Powiedz, co to jest ja+yna i co je+yna.

Pożyczka — porzeczka.

- 112. Przepisz te zdania, zamiast + kładąc **ż** lub **rz**.**

Po+eczki i agrest najwcześniej dojrzewają. Kiedy czego po+yczam, to się nasywa po+yczka. Po+yczyłem ci kośucha, po+ycz ty mnie butów. Czerwone po+eczki są kwaśniejsze od białych. Po+eczka to jagoda. Co to jest po+yczka?

113. Przepisz te zdania, zamiast + kładąc ż lub rz.

a. Nad +eką były +yzne grunta. Nauka to +ecz po+yteczna. Czy umiałbys za+ądzić domem? Odzie+ zimowa jest cię+ka. Nazbieramy o+echów i +oładzi. Wszyscy +artują z tchó+a. Zrobiliśmy koło krzy+a piękny olla+tyk. +ebrak +yczyl mu szczęścia. Jakie zwie+ęta +eżnik za+yna na pokarm? Bu+a złamała spróchniałą wie+bę. Ku+ zasypał nam oczy. Jagody ja+ębiny doj+ewają w jesieni. Tale+ kwaśnego mleka o+eżwił zmęczonego. Przywieźli +epę i +odkiew na sprzeda+. Boli mię +oładek. Co to za zbo+e? To +yto. Mą+ i +ona pomagają sobie w pracy.

b. Po+ądny +emieślnik pracuje +etelnie i uczciwie zarabia na +ycie. Je+ ko+onków nie jada — +ekł ojciec do syna. +elazo jest bardzo po+yteczne. Złoty krzy+ świeci na wie+y kościoła. Ude+yłem +emieniem. Spoj+yyj w twa+ tego żołnie+a — +ekł ksią+ę do towa+ysza. Ka+dy +ąda tego, co mu ko+ysć przynosi. Ko+uch z du+ym kolnie+em jest ciepły. +ał mi było biednego +yda. +adko się zda+a taki wypadek. Kłó+ wejdzie na wie+chołek tego d+ewa? +uki po+arły liście rośliny. Nie wie+ę wró+kom. Postawił garnek +uru na ża+ących węglach. +aby długo +yyją. +mija jest jadowita, a wq+ nie ma jadu.

c. +nie kapela od ucha, kto ma uszy, niech słucha. Papie+ mieszka w Rzymie. Stra+ ogniowa biegnie do po+aru. Doj+ało zboże, więc, dziatwo, +ywo dalej na +niwo. bo grad spaść mo+e. W +łobie le+yy, kłó+ pobie+yy kolędować Małemu? Suchy ma+ec, mokry maj, będzie +ytko jako gaj. Na sk+ypeczkach Stach wy+yna. Nie będziesz

po+adał domu bliźniego, ani +adnej +eczy, która jego jest. Złego człowieka dręczą wy+uły sumienia. Miło pat+eć na młodzi+, bo z niej będą ludzie. Raniusienko jak zo+e, sły+ać plaków śpiewania, skowroneczek ju+o+e, a p+e-piórka pogania. Modra wsta+ka u czapeczki i stalowe podkó+eczki, +ó+ty, piękny pas skó+any, kółeczka+mi nabijany. +adło kłuje.

114.

Dyktando 27.

Owca należy do najpożyteczniejszych zwierząt. Spróchniały krzyż wywróciła burza. Zubożały rzemieślnik zażądał od przyjaciela pożyczki. A te dzikie gąski piórka pogubiły z onej to żałości, że nas porzuciły. Nie wyrządzaj krzywdy żadnemu stworzeniu. Potok, co szybko bieży po pięknej dolinie, wymawiał wielkiej rzece, że pomału płynie. Rozlała się zorza, jak czerwone morze. Rzemienny pas, skórzany trzos. Odwróć twarz, na ołtarz patrz. Pustelnik żył korzonkami i orzeszkami buczyny. Zakwitły różowe wrzosi. Młodzież lubi wesołość.

h — ch.

115. Najczęściej po polsku pisze się **ch**, np. chata, chęć.

Ułóż zdania z wyrazami:

<i>chleb</i>	<i>cholewa</i>
<i>chlew</i>	<i>chór</i>
<i>choroba</i>	<i>choina</i>
<i>chudy</i>	<i>chmiel</i>
<i>chróst</i>	<i>echo</i>
<i>chałupa</i>	<i>puch</i>
<i>chmura</i>	<i>bochenek</i>

W niektórych jednak wyrazach pisze się h. Takich wyrazów jest niewiele. Najczęściej używane są następujące:

116.

Przepisz je dla pamięci:

hałas	historja	hartować się
handel	hetman	hańba
habeł	huśtałka	honor
huk	hulać	Henia
hak	herbata	Helena
haft	pułnecz	Halina
hardy	huta	Henryk
hej!	hola!	hop!

117.

Przepisz i dodaj brakującą literę.

+erbata rośnie w Chinach. +elena +astuje chustkę.
Dzieci +ałasują koło +ustawki. Pu+acze +ukają koło
ohoty. W lesie słychać +uk siekiery. Sędrzej +andluje sbo-
łem. Podaj mi ten +ak żelazny. Stolarz +ebluje +eblem.
Praca człowieka +artuje. W +ucie topią żelazo. Opowiem
ci zabawną historję. +ardy chłopak nie chciał ustąpić.
Każdy ma swój +onor. +ola! +ej! +op! +op! wołali +en-
ryk i +ania. +etman wyruszył na wojnę.

118.

Przepisz i dokończ:

Hatas, +alastiny, +alastować, nie +alastuj, co za +alast!
Mysz +alastuje, bo kota nie czują.
Huk, wiatr +uczy, słychać +uk pioruna, pu+acz +uka.
Żołnierz +uknął pięścią w stół.
Handel, +andlars, +andluje, +andlarstwo, +andlujemy
On sbugocił się +andlem.

Hebel, stolarz + ebluje, stoł + eblowany, + eblować.

Haft, + aflować, + afoiarka, + afluje, piękny + afit.

Hart, + artować, jestem za + artowany, praca + artuje.

Hardy, + ardość, z + ardział, + arde odpowiadać.

Huścić się, + uścićka, + uścićmy się, idę na + uścićkę.

Dzieci lubią się + uścić.

Mulać, + ulanka, po + ulajmy, + ulaka, nie + ulaj.

Hak, + aczyk, wisi na + aku, za + aczyć.

Hańba, praca nie + ańbi, + ańba znaczy wstyd.

Herbata, + erbalka, + erbaciarnia, piję + erbale.

119. Utóć zdania z wyrazami: hetman, puhacz, historja, huta, herbata, hej, hop, hola, Hanna, Helena, Halina Henryk.

120. Zmień pieszczotliwie imiona:

Henryk,	Henryś,	Henryczek
Hanna	—	—
Helena	—	—
Halina	—	—

121. Dyktando 28.

Nie hałasujcie. Pójdę się huścić. Helena umie haftować. Henryk hula. Stolarz hebluje. Hetman dowodzi. Kupiec handluje. Słychać puhacza. W hucie wyrabiają naczynia szklane. To chłopak zahartowany. Pijemy herbatę. Hańba znaczy wstyd. Antek jest bardzo hardy. Kluczek wisi na haku. Dużo huku przy wystrzale. To są opowiadania historyczne. Lubię historję.

122. Przepisz zadanie, zamiast + kładąc h lub oh.

+ onia + ętnie + afluje. + etman bił się odwrotnie. + ciny + andlarz za + orować. Woda + uchy po kamie-

nia+. +miał rośnie wysoko. +elena pije +erbatę. Sta+
ma były z +olewami. Co to za +ałas. Nazbieramy +róstu
na ogień. Czy byłeś kiedy w +ucie? Zaspiewajmy +órem
na +órze. +ebel jest pożyczcznem narzędziem. To zu+ za-
+artowany. Wbij ten +ak w drzewo. Du+a nikt nie widzi.

123.

Dyktando 29.

Mam ochotę pohuścić się trochę. Przy pracy się bar-
tujemy. Puhacz jest to ptak drapieżny. Piwo warzy się
z chmielem. On handluje końmi. Czy umiesz haftować? Po-
słuchajmy tutaj echa. Na chórze pięknie śpiewali. Chłó-
paki z hałasem zaczęli chróst zbierać. Szkło robią w hucie
szklanej. Zbudził mnie huk piorunu. Na weselu pohulamy.
Puch jest ciepły. Czytam powieść historyczną. Hej, chłó-
paki, hup, na konia! Hola, bratku! Hanka bardzo hałasuje.

124. Przyimki przed rzeczownikami i innymi wyrazami.

Wyrazy: do, od, u, z, za, w, o, na, po, przy, nad, pod,
przed i wiele innych—przed rzeczownikami i in-
nymi wyrazami piszą się zwykle osobno.

125. Przepisz:

*Do sąsiada, od sąsiada, u sąsiada, bez sąsiada,
za sąsiada, na sąsiada, po sąsiada, z sąsiadem, w są-
siedzie (mam przyjaciela), o sąsiedzie, przy sąsiedzie,
nad sąsiadem, pod sąsiadem, przed sąsiadem.*

Dodaj te same wyrazy do rzeczowników: ojciec, siostra,
łaz, sad.

126. Przepisz:

Do dużego dworu, od dużego dworu, bez dużego dworu, z dużego dworu, za dużym dworem, w dużym dworze, o dużym dworze, na dużym dworze, po dużym dworze, przy dużym dworze, nad dużym dworem, pod dużym dworem, przed dużym dworem.

127. Dodaj te same wyrazy do: nasza wieś, drewniany kościół, mój koń, stary most.

Przymyki przed czasownikami.

128. Wyrazy do, od, u, z, za, w, o, na, po, przy, nad, pod, przed i wiele innych — z czasownikami piszą się razem.

Przepisz:

Pisać — dopisać, odpisać, zapisać, wpisać, opisać, napisać, przypisać, podpisać, przepisać, wypisać.

129. Dopisz z do: gubić, ganić, rąbać, ważyć, żąć, grabić, nudzić, brudzić, nieść, wieść, gnieść.

Dopisz s do: kopać, pleść, kosić, kręcić, pruć, trząść, paść, tłuc, krzywić, kraść, puścić.

Dopisz od do: dać, pisać, nieść, gryźć, mówić, trąbić, rąbać, kopać, kryć, lecieć, powiedzieć.

Dopisz do do: dać, pisać, nieść, rzucić, brać, wieźć, gotować, ciągnąć, gonić, czekać.

Dopisz na, wy, prze do wyrazów: kopać, rąbać, nieść, czytać, rwać.

Idę do roboty. Idę dorobić klucz do kłódki. Dosta-
łem książkę od ojca. Odniosłem ojcu książkę. Byłem
u ciebie. Upiłem mleka ze dzbanka. Tańczyła ryba
z rakiem. Zrąbałem drzewo. Za dziesiątą górą mieszkał
czarodziej. Zabiorę swoje rzeczy. W ulu mieszkają
pszczoły. Kot wpił się pazurami w ciało. O czym my-
ślisz? Zaraz ci opowiem. Gniewam się na ciebie. Nacie-
raj śniadaniem zmarzniętą rękę. Idę po kładce. Chory się
pokłada. Siedzę przy tobie. Przysiadę się do ciebie.
Zakopię to pod drzewem. Podkopię się pod drzewo.

a, e, jako końcówki rzeczowników.

a) W rodzaju męskim.

81. e płaze się na końcu w tych rzeczownikach rodzaju mę-
skiego, do których na pytanie kogo? czego? dodajemy oie
albo nie np. kurezę—kurezcę, imię—imienia (II p.).

Przepisz to wyrazy, kładąc e zamiast +.

szukam cielecia,—znalazłem siel+. Brak mi kur-
częcia,—znalazło się kurez+. Nie znam tego imienia,—
znam to imię+. Jadę bez strzemięcia,—zaprawilem
strzemię+. Mam jedno prasi+, jedno arebi+, jedno siel+,
jedno kurecz+, jedno jagul+ i jedno szczeci++. Boli mię
prawie ramię+. To jest ładne imię+. Nie widziałem nale-
go obłopięcia+. Idzie obłopi++. Przez zagony, przez pole
idzie sobie pachol+.

132. Wypisz z poprzedniego ćwiczenia wszystkie rzeczowniki, które mają na końcu **ę**.

133.

Dyktando 31.

Prosię kwiczy. Małe kocię jest śłope. Uderzyłem się w ramię. Żrebię biega po łące. Jagnię skubie trawkę. Pisklę wypadło z gniazdką. Popraw sobie strzemię. Jak ci na imię? Niosę ciężkie brzemie. Kaczę zgrabnie pływa, a kurczę nie może. Znam to chłopię. Dziewczę śpiewa.

b) W rodzaju żeńskim i niektórych męskich.

134. **ę** pisze się na końcu rzeczowników rodz. żeńskiego i męskiego na pytanie: kogo? co? np. mam siostrę, piję wodę, widzę rządcę, starostę.

Przepisz zadanie, kładąc **ę** zamiast **+**.

Kogo kocham? Kocham matk+, siostr+, ciotk+, stryjenk+, tę biedną sierot+. Widzę organist+ i dzierzawc+. Znam starost+ i rządc+.

Co jadamy? Jadamy polewk+, grochówk+, kartoflank+, kasz+, kapust+, rzep+.

Co ludzie piją? Ludzie piją wod+, herbat+, kaw+, wódk+, maślank+ i inne napoje.

Kogo znasz? Znam Frani+, Basi+, Kasi+, Nastk+, Jagusi+, i panią dziedziczk+.

Ręka ręk+ myje. Noga nog+ podpira.

Tylko panią pisze się przez **ą**.

135. Napisz 10 rzeczowników, kończących się na **ę** i odpowiadających na pytanie kogo? co?

ą pisze się na końcu wyrazów (rodz. żeńsk. i męsk.), odpowiadających na pytania: z kim? z czym? kim? czym?
np. idę z matką, kopię łopatą, jadę z rządcą.

6. **Przepisz zadanie, kładąc ą zamiast +.**

Z kim pójdziesz? Pójdę z matk+, siostr+, babk+, Zosi+, Kub+, Grzel+, ze starost+, z dzierżawc+. Kartofle z sol+. Groch z kapust+. Kasza ze słonin+.

Czem się ludzie zajmują? Ludzie zajmują się prac+, nauk+, modlitw+, zabaw+. Rąbię siekier+. On rźnie pił+. Płynę wod+. Jadę bryczk+. Bronuję bron+. Szyję igł+. Bawię się piłk+.

7. **Napisz 10 rzeczowników, kończących się na ą, kiedy odpowiadają na pytanie: kim? czym? albo z kim? z czym?**

ą w innych wyrazach i powtórzenie.

8. **Przepisz zadanie, a zamiast + kładź ą.**

Wykopano głębok+ studnię. Hania złamała cienk+ igłę. Mam mał+ łyżkę. Jem zupę mał+ łyżk+. Pije czyst+ wodę. Znam jedn+ dobr+ pani+. Rzuć niedojrzał+ gruszkę. Czytam piękn+ książkę. Śnieg pokrył cał+ ziemię. Pojadę z twoj+ babk+ do miasta. Basia jest dobr+ córk+. Bawię się star+ lalk+. Opiekuję się młodsz+ siostr+. Mieszkam pod słomian+ strzech+. Jadwiga była dobr+ i miłosiern+ królów+.

Lubię dobr+ muzyk+. Znam poczciw+ staruszk+. Adaś zjadł niedojrzał+ gruszk+. Szyję sobie now+ sukni+. Bednarz naprawia star+ balj+. Zerwałem łódk+ ręk+. Przejdę przez głębok+ rzek+. Dam ci niebiesk+ wstążk+. Kasia ma czerw+ spódnic+. Po-
biegniemy na śliczn+ zielon+ łąk+. Jaś rozdarł star+ koszul+. On skaleczył lew+ nog+. Mania złamała praw+ ręk+. Widzę nasz+ spalon+ chat+. Oleś bawi młodsz+ siostr+. Czytamy ciekaw+ książk+. Pójdę na ulic+ Mostow+. Hanka zgubiła swoj+ robot+. Zerwałem sobie zielon+ gałązk+.

Dyktando 32.

Jaś pije wodę, a Zosia świeżą maślanekę. Ojciec spotkał organistę i poszedł z organistą do proboszcza. Umyję Marysię i pójdę z Marysią na łąkę. Jem gorącą polewkę małą łyżką. Mam dużą lalkę i bawię się dużą lalką. Kowal wykut żelazną podkowę. Poznałem dzierżawcę i rozmawiałem z dzierżawcą.

ę, ę, ą w ozasownikach.

ja rachuję,	on rachuje,	oni i one rachują.
ja bronię,	on broni,	oni i one bronią
ja pracuj+,	on pracuj+	oni i one pracuj+
ja rysuj+,	on rysuj+	oni i one rysuj+
ja siej+	on siej+	oni i one siej+

ja płaszę,	ona płasze,	oni i one piaszą.
ja ciągnę+	en ciągni+	oni i one ciągn+
ja bior+	on bierz+	oni i one bior+
ja orzę+	en orz+	oni i one orz+
ja kopi+	ona kopi+	oni i one kopi+
ja wios+	on wiezi+	oni i one wios+
ja nios+	ona niesi+	oni i one nios+

142. Przepisz i dokończ, kładąc **ą** lub **ę** zamiast **+**.

Ja szanuj+ ojca, i Staś go szanuj+. Oni płacz+, a one się śmieją+. Ja plot+ koszyki, a on pleci+ głupstwa. Oni krzycz+ i śpiewaj+. Ja wiod+ konia, a on wiedzi+ krowę. Pzy skoml+, wyj+, szczekaj+, warez+. Ja pokraj+ chleb, a Marynia go posmaruj+. Ziola wscho-dz+, rosn+, sieleniej+, kwitn+, wydaj+ nasiona, wiedn+ i usychaj+. On pracuj+ wytrwale, a ja pracuj+ niedbale. Ja siej+ zboże, a ona siej+ kwiaty. Ja myj+ twarz, a on myj+ ręce. Ja bij+ psa, a on bij+ konia. Ja szyj+ far-tuch, a szewe szyj+ buty.

143. Napisz, jakie głosy wydają: konie, woły, owce, świnię, kety, myszy, kury, kaczki, gęsi, indyki, gołębie, wróble i wrony.

144. Dyktando 33.

Ja szyję, on szyje i one szyją. Ja buduję chatę, on buduje stajnię, i oni coś budują. Ja gotuję krupnik, ona gotuje kartofle, a oni gotują groch. A jak ja ureasnę, sprzęgnę wołki siwe, będę orał i zasiewał tę pszeniczną niwę. Wiesniak mituje ziemię. Cieszą się kosiarze, że po-

gada słuszy. Ja chcę pracować, a on chce się bawić. Wkoło szumi zboże, kłania mi się kłosem, kiedy zbiorę, norzę, to pobrząknę trzosem.

Końcówka **ami, mi,**

145. na pytanie: kim? czem? z kim? z czem?

Przepisz zadanie, kładąc **ami** lub **mi** zamiast +.

Ludzie pracują ręk+, patrzą ocz+, słyszą usz+, mówią ust+. Nie poruszaj nog+. Janek kieruje koń+. Władek idzie za woł+, krow+, cielęt+ i śrebięt+. Burek pognał za owc+. Młocą cep+. Mgły wisiały nad łąk+. Gospodarz zajął się gość+. Za las+, za gór+ była szklana góra. Stoję za drzwi+. Niebo pokryte chmur+. Złocą się pola kłos+. Bawię się z chłopc+. Idę z rodzic+. Wyszli w pole z sierp+ i kos+. Wicher ściga się z chmur+.

Przeczytaj głośno, coś napisał.

146. Dyktando 34.

Siedzimy pod lipami. Pojedziemy wozami. Wysadzili drogę drzewami. Orzemy wołami albo końmi. Ptak jest pokryty piórami. Płyniemy łódkami. Bóg czuwa nad sierotami. Nie będziemy samolubami. Rycerze walczyli szablami. Dom pokryty gontami. Chata stała między brzożami.

Końcówka **ej.**

147. Przepisz zadanie, dodając **ej** zamiast +.

Bowiem nasz+ granic+ krowy. Nie mam swego+ włas+ chaty. Myślę o nasz+ wiosce rodzin+. Sły-

szeliste o dobr+ królów+ Jadwidze? Na śląski+ ziemicy
stoi ciemna góra. Przypatrz się t+ śliczn+ czerwón+ ró-
ży. Na zielón+ łące kwiateczków tysiące. Chodziła czapła
po lipów+ dasce. Pomagajmy dobr+, kochan+ matce. Nie
lubię tej leniw+ i zł+ dziewczyny. Bajka o star+ wróżce.

Przeczytaj głośno, coś napisał.

148.

Dyktando 35.

Wszyscy żalowali poczciwej kobiety. Po szerokiej
Wiśle naszej płyną wielkie statki. W zielonej dolinie
stoją białe chaty. Kup mi wstążki niebieskiej, różowej
i żółtej. Od zimnej wody człowiek młody. W małej rze-
czy ustap bratu. Zgodzę się po dobrej woli. Schowałem
się w starej wierzbie. Od złej doli serce boli.

a—on, om; ę—en, em.

149.

Przepisz dla pamięci.

Walenty,	sakrament,	Konstanty,
Jacenty,	atrament,	kompanja,
stryjenka,	fundament,	koncept,
wujenka,	elementarz,	pompa,
temperować,	kalendarz,	blond.

150. Przepisz zadanie, kładąc on, om, on, om, zamiast +.

Wal+ty p+puje wodę. Jac+nty kupił elem+tarz.
K+stanty szuka czegoś w kal+darzu. Stryj+ka ma bl+d
włosy. Wuj+ka poszła z k+panją do Częstochowy.
Zat+peruj mi oświek. Rosłałem atram+t. Jest sie

*dem sakram + tów. Dom stoi na fundam + cie. Głupi
k + cept nic nie wart. Idę na cm + tarz.*

151.

Dyktando 36.

W tym atramencie są męty. Po kąpieli pójdziemy na cmentarz. Popsuła się pompa. Fundament domu jest murowany. Kalendarz wisi na ścianie. Któż nie zna elementarza! Nie mogę zatemperować ołówka tępym scyzorykiem. Ile jest sakramentów? Czy szedłeś kiedy z kompanją? Blond włosy są jasne. Napompuj wody dla stryjenki.

152.

Wielkie litery.

Wielką literą zaczynamy imiona i nazwiska ludzi, krajów, narodów, wsi, miast, rzek, mórz, gór i t. p., tytuły książek i pism i każdy nowy wyraz po kropce.

Napisz swoje imię, nazwisko i miejsce zamieszkania. O jakich słyszałeś sławnych ludziach? O jakich królach? Wojownikach? Pisarzach?

Napisz, o jakich słyszałeś częściach świata? Krajach? Narodach? Wsiach? Rzekach? Górach? Morzach?

153.

Dyktando 37.

Mieczysław Pierwszy przyjął chrzest święty. Mikołaj Kopernik uczył, że ziemia obraca się koło słońca. Adam Mickiewicz pisał śliczne wiersze. Henryk Sienkiewicz pisze ciekawe powieści. Stefan Czarniecki tego bił Szwedów. Polska leży w Europie. Warszawa leży nad Wisłą.

Papież mieszka w Rzymie. Byłam w Lublinie i w Płocku. Matka kupiła książkę do nabożeństwa pod tytułem **Złoty Ołtarzyk**. Czytamy **Gazetę Świąteczną** i **Zorzę**.

Znaki przestankowe.

(.) Kropka.

Po zdaniu skończonem kładziemy kropkę, a po kropce dużą literę.

- 154. Przepisz następujące ćwiczenia, kładąc, gdzie potrzeba, kropkę i dużą literę zamiast małej.**

Marysia dobrze się uczy stolarz pojechał na jarmark rybak złowił dużego szczupaka stary Antoni sieje pszenicę gołębie fruwią lipy już zakwitły kaczki płwają po rzece dobra Jagusia bawi młodszą siostrę nauczyciel poszedł z dziećmi na przechadzkę.

- 155. Odpowiedz w całych zdaniach na następujące pytania i po każdym zdaniu połóż kropkę.**

Gdzie rośnie żyto? Co rodzi jabłoń? Gdzie się gnieźdzą wróble? Kto wodzi kaczęta? Co robią ze lnu i konopi? Które zwierzę lubisz najwięcej? Dokąd odlatują na zimę bociany? Kiedy powracają do nas jaskółki? Jaką mamy teraz porę roku? Jaka jest sól? Jaki jest kot? Jakie jest mleko? Czem jest mucha? Czem jest lipa? Czem jest trawa?

(,) Przecinek.

Przecinek stawia się między zdaniami, które należą do siebie, np. Co robią Staś i Antosia? Staś pisze, a Antosia szyje.

O czym opowiadał brat? Brat opowiadał, że widział sarnę.

Jaką książkę ci podać? Podaj mi książkę, która leży na stole.

156. Przepisz następujące zdania, kładąc, gdzie trzeba, przecinki.

Basia robi masło a Helenka wyciska ser. Józio łapie motyle a Franek zrywa kwiaty. Wstąp po mnie to pojedziemy razem do kościoła. Widziałem pisklę które wypadło z gniazda. Wiedział psotnik że go kara nie minie. Antek zachorował bo się zanadto objadł. Chciałbym żebyśmy zaczęli się bawić. Gdy słońce zaszło poczęło się ściemniać. Wrócimy do domu gdy nazbieramy grzybów. Narwiemy wisien jeśli już dojrzały.

157. Odpowiedz w zdaniach na następujące pytania i połóż, gdzie trzeba, przecinek.

Gdzie się gnieźdzą skowronki, a gdzie jaskółki? Co robi szewc, a co krawiec? Jaki głos wydaje koń, a jaki owca? Jaki jest śnieg, a jaki węgiel? Jaki jest miód, a jaki ocet? Czem jest Wisła, a czym Warszawa? Dlaczego Grzegorz kuleje? Dlaczego krowa jest pożyteczna? O czym się Ignaś dowiedział w szkole? Poco rolnik sieje żyto? Poco się człowiek uczy?

Przecinkiem oddzielamy też wyrazy przy wyliczaniu, np. Krowy, woły, owce, konie, psy są ludziom pożyteczne.

158. Przepisz te zdania i połącz, gdzie trzeba, przecinek.

Chaber kąkol mak rumianek rosną w zbożu. Ję-drek Kasia Magda Józek idą do lasu. Nóż piła młot obcegi są to narzędzia. Kupiłam chleba masła sera ka-szy i słoniny. Znam Płock Lublin Radom i Kielce. W sadzie dojrzały jabłka gruszki śliwki i orzechy. Han-ka posiała marchew cebulę rzepę i rzodkiew. Znam wróble jaskółki wrony sroki i bociany. Pili miód piwo mleko i wodę.

159. Dyktando 38.

Słońce pali, a wietrzyk chłodzi. Kto się pilnie uczy, ten głupim nie będzie. Chłopcy kopią grządki, a dziew-czynki je grabią. Siedzi nad książką mały chłopczyna, potrzebę nauk już czuć zaczyna, chciałby się uczyć, chciałby coś wiedzieć, lecz mu się nie chce główki pobie-dzić. Starzy, młodzi, kobiety, nawet dzieci małe pospie-szyły do lasu. Sosny, świerki, brzozy i dęby szumiały poważnie. Żyto, pszenicę, jęczmień i owies już żółto. Lubię tańce, gonitwy, wycieczki, wędrówki i wszelkie przyjemności.

(?) Znak zapytania.

Gdy się o co pytamy, stawiamy znak, który się nazy-wa znakiem zapytania.

160. Wybierz z § 155 dziesięć zdań pytających, przepisz je i połącz przy każdym znak zapytania.

161. Przepisz te zdania i połącz na końcu każdego znak zapytania.

Która godzina Gdzie rośnie chaber Jaki to jest las
Ile mucha ma nóg Kto pobił Turków Czem się żywi

krowa Jakie owoce rosną w naszym sadzie Czem jesteś
Czy umiesz dobrze liczyć Dlaczego się uczysz Kto pra-
cuje w polu Czy widziałeś orla Jakie znasz miasta Cze-
go Janek szuka Czy lubisz książki

162. Ułóż zdania pytające z następującymi wyrazami.

Chata. Baran. Ogród. Las. Mak. Wilk. Jabłko. Gęś.
Pies. Ojciec. Sasiad. Wrona. Kosa. Wieher. Zima. Np.
Jaka jest ta chata? Czy duży macie ogród?

(1) Dwukropek.

Dwukropek kładziemy przed wyliczaniem, np.
W sklepie stały różne naczynia: miski, talerze, garaki,
garnuszki, szklanki.

(Przedmioty wyliczone oddziela się zawsze prze-
śinkiem).

163. Przepisz te zdania, kładąc, gdzie trzeba, dwukropek.

Na polu rosną zboża i jarzyny żyto, pszenica, owies,
jęczmień, groch i kartofle. Mamy w ogrodzie takie drze-
wa owocowe jabłka, śliwki, gruszki i wiśnie. Widziałem
na obrazku dzikie zwierzęta lwa, tygrysa, słonia i kro-
kodyla. Znam następujące dzikie ptaki jastrzębia, kuro-
patwę, wronę i sowę. W pokoju stały następujące sprzę-
ty dwa łóżka, stół, cztery krzesła i szafa. W ciągu dnia
robię wiele rzeczy biegam, skaczę, bawię się, uczę się,
jem i piję.

- 164.** **Odpowiedz w całych zdaniach na następujące pytania, kładąc, gdzie trzeba, dwukropek i przecinki.**

Jakie zboża zasiał rolnik? Jakie widziałeś owoce w ogrodzie? Jakie znasz ptaki? Jakie zwierzęta ludzie hodują? Co ludzie jedzą? Jakie drzewa i krzewy rosną w lesie? Jakie kwiaty rosną w ogrodzie? Jakie znasz owady? Co sprzedają w sklepach? Co dzieci robią w szkole?

(„”) Cudzysłów.

Dwukropek kładzie się także przed przytoczeniem cudzych wyrazów, a te cudze wyrazy umieszczamy w cudzysłowie: „”. Np. Bóg nakazał w czwartym przykazaniu: „Czcij ojca twego i matkę swoją”.

- 165.** **Przepisz następujące zdania z cudzysłowem.**

Pan Jezus powiedział: „Będziesz miłował Pana Boga twego ze wszystkiego serca twego, a bliźniego twego, jak siebie samego”. Franciszek Karpiński napisał piękną pieśń, która się zaczyna: „Kiedy ranne wstają zorze”. Nasz pisarz, Jan Kochanowski, powiedział: „Ten pan, zdaniem mojem, kto przestał na swoim”. Ojciec mi mawiał: „Bez pracy nie będzie kołaczy”. Nauczyłem się pieśni: „Kto się w opiekę poda Panu swemu”.

(!) Wykrzyknik.

Używamy wykrzyknika, kiedy chcemy wyrazić nagle radość, smutek, ból, przestroch, albo też gdy naśladujemy głosy zwierząt i różne dźwięki.

166. Przepisz następujące zdania z wykrzyknikami.

Ach, jak mi smutno! Ha, ha, ha! śmiały się dziewczęta. Pif, paf! i zając zabity. Święty Boże, święty mocny, zmiłuj się nad nami! Bądź zdrowa, matko! Hej, hej! rozlegało się po lesie. Hau, hau! zaszezezał Burek. Cyt! dzieci, ojciec chory. Sza! ani słówka! Aj! boli. Pi, pi, pi! wołała makolągwa. Bęc! i szklanka stłuczona.

167. Napisz sam dwa zdania z dwukropkiem, dwa z cudzysłowem i cztery z wykrzyknikiem.

168. Dyktando 39.

Dokąd idziesz? Jak przyjemnie po deszczu! Do jakiego morza wpada Wisła? Zasiejemy na grządkach różne kwiaty: gwoździki, astry, maki i bratki. Czy znacie najlepsze lekarstwo na nudy? Ach! jakbym chciał mieć swego konia. Przepiórka woła w zbożu: „Pójdźcie żąć, póki pora“. Dzieci bawiły się w gry rozmaite: w piłkę, goni-twy, chowanego. Ludzie śpiewali na pastercie: „Bóg się rodzi, moc truchleje“. Oj, jak mię boli ta rana! Przynieś mi z ogrodu różnych warzyw: marchwi, sałaty, cebuli, pietruszki i trochę buraków. Ludzie mówią: „Jak sobie pościelesz, tak się wyspisz“.

Wzory ćwiczeń.

169. Opis rzeczy.

Wzór.

Ławka.

Ławka jest sprzętem. Składa się z nóg, deski, a czasem jeszcze i poręczy. Ławka może być drewniana,

żelazna, kamienna lub zrobiona z ziemi i darni. Drewnianą robi stolarz, kamienną kamieniarz, żelazne wyrabiają w fabryce żelaznej, a ławkę z ziemi każdy zrobić może. Ławka służy ludziom do wygodnego siedzenia.

Plan.

Czem jest rzecz?
Z jakich części się składa?
Z czego może być zrobiona?
Kto ją robi?
Do czego służy?

Tak samo opisać można według tego planu: garnek, łopatę, chatę, pług, bronę, piłę, książkę, wóz, ubranie i t. p.

170.

Opis zwierzęcia.

Wzór.

Koń.

Koń jest zwierzęciem domowem. Ciało jego składa się: z głowy, szyi, tułowia, nóg i ogona. Głowę ma długą, uszy stojące, oczy duże i piękne, szyję pokrytą grzywą, tułów zgrabny, nogi wysokie, zakończone kopytami, ogon z włosia. Koń pokryty jest krótką sierścią, barwy białej, kasztanowej lub czarnej. Jest to duże i piękne zwierzę. Żywi się owsem i sianem. Jest bardzo pożyteczny, gdyż wosi ludzi i ciężary, ciągnie pług i bronę, nosi na grzbiecie człowieka i oddaje mu wiele innych usług.

Plan.

Czem jest koń?

Z jakich części składa się jego ciało?

Opis pojedynczych części.

Pokrycie ciała.

Wielkość zwierzęcia.

Czem się żywi?

Jaki przynosi nam pożytek?

Tak samo opisać można według tego planu:
psa, barana, wołu, kota, zająca, świnię i t. p.

171. Opis rośliny.

Sosna.

Sosna jest drzewem leśnem. Składa się z korzenia, pnia i gałęzi. Pień sosny jest wysoki, prosty, pokryty grubą, czerwonawą korą i bardzo żywiczny. Na gałęziach zamiast liści wyrastają zielone igły i nie opadają na zimę. Owocem sosny jest szyszka, w której znajduje się nasienie. Sosna rośnie u nas i tworzy całe lasy. Jest bardzo pożyteczna, bo jej drzewo służy na opał, sprzęty, na budulec. Zapach sosny jest bardzo zdrowy.

Plan.

Czem jest sosna?

Z jakich części się składa?

Opis każdej części.

Gdzie rośnie?

Pożytek.

Tak samo opisać można według tego planu:
brzonę, dąb, jabłoń, żyto, marchew, kapustę, kartofle
mak i t. p.

172.

Opowiadanie.

Chcłwy pies.

Pies szedł przez wodę i niósł kawał mięsa. Wtem spostrzegł w wodzie drugiego psa, z takim samym przy-smakiem w pysku. Warknął natychmiast i, chcąc dru-giemu psu odebrać zdobycz, upuścił w wodę swoje mię-so, które popłynęło daleko. Wtedy się przekonał, że przez chciwość stracił swoje, a cudzego nie zabrał, bo w wodzie był tylko jego własny obraz.

Plan.

Którędy szedł pies i co niósł?

Co spostrzegł w wodzie?

Co uczynił?

Co się wtedy stało?

O czem się pies przekonał?

Tak samo napisać możesz każdą znaną powiastkę,
a potem plan opowiadania ułożyć.

Tak same ułożyć możesz plan każdej powiastki, a po-tem ją napisać.

173.

List.

Kochany Kaziu,

Zostawiłem w szkole książkę i nie mogę teraz nau-czyć się lekcji. Pożycz mi swojej na godzinkę, a sam

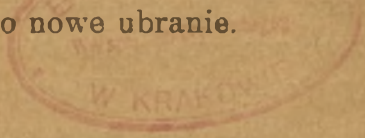
Ci ją odniosę, jak tylko się nauczę zadanego opowiadania. Mój kochany, nie odmów mojej prośbie, bo zrobiłbyś mi wielką przykrość.

Do zobaczenia wkrótce.

Twój kolega

Antoś.

Napisz list do brata, dziękując za przysłany podarunek, — do ojca, donosząc mu, jak ci idzie nauka — do matki z prośbą o nowe ubranie.

Wydawnictwa Gebethnera i Wolffa.

Mk.

- Anczyc W. L. A. B. C. Pierwsza nauka dla dzieci.** Wyd. 10-te, przejrzone i powiększone. Karton. 1 40
- Baracz P. A. Mapa dziesięciu gubernii Królestwa Polskiego z oznaczeniem dróg żelaznych, bitych i zwyczajnych.** Skala 1:840,000=20 wiorst w calu ang. 1 25
W okładce kartonowej, naklejona na płótnie 2 50
- Bogucka C. i Niewiadomska C. Pierwsza książka do czytania, z rycinami. Klasa podwstępna. Wydanie 6-te niezmiennione.** Karton 1 15
- **Druga książka do czytania z ćwiczeniami gramatycznymi dla dzieci od lat 8—10. Klasa wstępna. Wyd. 6-te, przejrzone i uzupełnione.** Karton 1 65
- Bogucka C., Niewiadomska C. i Warnkówna J. Pierwsze ćwiczenia do nauki poprawnego pisania dla szkół elementarnych. Stopień I.** Wydanie 10-te niezmiennione — 40
- **Toż. Stopień II.** Wydanie 9-te niezmiennione — 50
- **Toż. Stopień III.** Wydanie 4-te — 65
- **Toż. Stopień IV.** Powtórzenie i przestankowanie — 50
- Borowiecka M. Zbiór zadań arytmetycznych dla dorosłych.** Część pierwsza w zakresie 100 — 50
- **Część II.** Liczby całkowite w dowolnym zakresie — 65
- Chociszewski J. Historia polska, w pięknych przykładach przedstawiona. Zbiór wzorów dzielności, pracy, nauki i poświęcenia dla kraju, jakimi się nasi przodkowie odznaczyli, dla pouczenia i rozrywki ludu polskiego i młodzieży.** Wydanie 3-cie mk. —75. Karton 1 15
- Chrzęszczewska J. i Warnkówna J. Na wieczornicy. Podręcznik dla ochraniarek. I 3 —**
- **Z biegiem Wisły. Obrazki i opowiadania o kraju, z 221 rys. w tekście i 4 mapami.** Wyd. nowe mk. 3.40. Karton mk. 3.75. W ozdobnej oprawie 5 —
- Drzewiecki K. Nauka czytania i pisania, z objaśnieniami dla nauczycieli i wzorkami lekcji, z 61 rysunkami.** Wydanie 2-gie. Karton. 1 —
- **Pisownia polska. Wykład elementarny z ćwiczeniami i dyktandami.** Wyd. 2-gie. Karton 1 40
- **Początki gramatyki języka polskiego z ćwiczeniami i przykładami.** Wydanie 5-te. Karton 1 65

Drzewiecki K. Składnia krótka języka polskiego. Z przykładami i ćwiczeniami. Wydanie 4-te	1 —
Elementarz mały, czyli nauka czytania i pisania, z obrazkami i wzorkami pisma, ułożył „Przyjaciel ludu”. Wyd. 2-gie. —	15
Niewiadomska Cecylia. A. B. C. Uczmy się czytać i pisać. Nauka czytania i pisania z obrazkami i wzorkami pisma. Wydanie 4-te. Karton	1 15
— Elementarz, nauka czytania i pisania z obrazkami i wzorkami pisma. Wydanie nowe. Karton.	— 65
— Pierwszy rok gramatyki. Klasa wstępna. Wydanie 8-me. —	40
— Drugi rok gramatyki. Klasa I. Wydanie 7-e	— 50
— Trzeci rok gramatyki. Klasa II. Wydanie 6-te	— 75
— Czwarty rok gramatyki (składnia). Wydanie 4-te uzupełnione	— 50
Okołowiczówna St. i Orsza H. Nasze czytanki. Książeczka pierwsza. Jesień, z 20 rysunkami	— 40
— Książeczka druga. Zima, z 20 rysunkami	— 40
— Książeczka trzecia. Wiosna, z 20 rysunkami.	— 40
— Książeczka czwarta. Lato, z 20 rysunkami	— 40
Rudnicka Ant. Zbiór zadań arytmetycznych z krótkimi wskazówkami metodycznymi. Rok I. Wyd. 3-cie	— 50
— Toż. Rok II. Wydanie nowe 4-te	— 65
— Toż. Rok III	— 75
Stattlerówna H. Początkowa nauka arytmetyki w układzie metodycznym. Część I. Wydanie 2-gie	— 50
— Toż. Część II. Wydanie 2-gie	— 75
— Jak uczyć matematyki w szkołach ludowych na wsi i w mieście. Garść uwag metodycznych do użytku nauczycielstwa ludowego	— 65
— Nauka rachunków dla samouków. Książka I. Rachunki od 1 do 100	— 50
— Książka II. Nauka czterech działań z liczbami całkowitymi	1 20
Szober S., Niewiadomska C. i Bogucka C. Nauka pisowni. Z. I. A. —	1 15
— Toż. Zeszyt I. B.	1 —
— Toż. Zeszyt II. A.	1 25
Warnkówna J. i Jahołkowska L. W ogródku dziecięcym. Zbiór zabaw, marszów i piosenek. Na jeden głos z towarzyszeniem fortepianu. W układzie W. Zapolskiej. Wyd. 3-cie. Część I, II i III. Karton po	2 25
Weryho Marya. Jak zająć dzieci w wieku przedszkolnym. Pogadanki, rozmowy, zabawy i robótki. Wydanie 3-cie, przejrzone i poprawione, z rysunkami i wzorkami w tekście. Mk. 2.—. Karton.	2 75
Wehrowa M. Pierwsze czytania dla dorosłych. Część I. Wydanie 3-cie, poprawione	— 75
— Toż. Część II. Wydanie 2-gie	1 —

